Any I. Núm. 28. - Barcelona, dijous 8 agost 1929

MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLÍTICA

Preu: 20 cènts. - Pelai, 62. Telèf. 15300. - Subscripció: 2'50 ptes. trimestre

Montjuïc, nom de fama universal: avui és el nom d'un jardí.

BIBLIOTECA P. ARÚS

LA MERAVELLA DE LES MERAVELLES DE L'EXPOSICIÓ

Els jardins de Montjuïc

Barcelona no ha pogut tenir un gran parc fins que ha arribat al milió d'habitants. Un cas com aquest segurament no es trobarà enlloc del món. El fet té una explicació: Barcelona no és una capital d'Estat: no sentíem la necessitat de fer bonic, i, durant tants anys, hem tingut un esperit tan provincià!

Els barcelonins s'acontentaven amb les seves muntanyes. Barcelona té un gran jardí natural ple de fruiters al pla del Llobregat, un Montjuïc ple de figueres i garrofers, i la serralada del Tibidabo plena de pins i fonts.

I entretant no havíem resolt el problema, no teníem un gran parc.

* * *

Però, entretant la Junta de l'Exposició, en la qual, just és reconèixer-ho, figuraven homes de tots el partits, els mateixos partits que no podien o no sabien fer una gran obra des de l'Ajuntament, construïa el gran parc de Montjuïc. Fa vuit anys que els jardins de la Font del Gat estaven gairebé acabats i que els barcelonins n'havien près possessió.

Es innegable que als suburbis de Barcelona, cap a les muntanyes, o cap al Llobregat o al Besòs, hi ha indrets tan exquisits com el millor verger. Tenim paisatge, però no teníem un parc. I aquest paisatge tan bo és una altra de les causes que poden explicar que fins ara no haguem tingut un jardí.

Es clar que no és ben igual dir paisatge o jardí. Les ciutats necessiten un jardí o sigui, un tros de naturalesa urbanitzada, refinada, sotmesa a la intelligència. En matèria de jardins públics els antecedents barcelonins eren limitadíssims. Abans d'existir el parc de Montjuïc els jardins més grans que deu haver tingut la ciutat són el Jardí del General i el parc de la Ciutadella. I és molt probable que si l'Exposició de l'any 1888 no ens hagués obligat a construir el parc de la Ciutadella, que fins ara era «el Parc», l'únic parc, ens hauríem passat una quarentena d'anys més sense jardí.

Aquesta resignació davant el fet de no tenir un gran jardí és un dels capítols més tristos de la història de la creixença de Barcelona, gairebé diríem una mala senyal. I no obstant Barcelona era i és la ciutat dels múltiples jardins particulars, i aquesta és encara una altra raó que podem allegar en defensa de la ciutat i el gust dels ciutadans. I mentre l'Ajuntament no disposava d'un gran parc, un ciutadà qualsevol podia tenir

un jardí que ocupés tota una muntanya. Tots els llocs privilegiats havien estat presos per assalt pels particulars. Hi ha encara molts indrets a reconquistar...

Va venir un moment que ens vàrem donar vergonya de no tenir un jardí. D'això fa dotze o catorze anys. Els dos salons de sessions de la Casa de Ciutat han sentit debats pintorescos sobre la necessitat de dotar la ciutat d'uns jardins adequats. «Cal donar a la ciutat els pulmons que necessita» — deien uns. La lerrouxada ho combatia, actitud inexplicable si no es té en compte que el «partido» no tenia res de barceloní. Però el partit dels naturals que volia que la ciutat tingués almenys un pulmó a cada barri deixava morir el parc de la Ciutadella. En aquest lloc es va limitar a construir el jardí de la plaça d'Armes, obra de Forestier, quan varen desaparèixer les Muntanyes russes, desaparició propugnada amb admirable energia.

La batalla fou guanyada pels partidaris de dotar de grans pulmons la ciutat. Fou adquirit el parc Güell, bona adquisició, i foren adquirits grans terrenys per a un parc a... a Martorelles. I foren construïts els jardinets que ara porten el nom de la Reina Victòria, obra que va estar empantanegada durant tretze mesos.

La construcció dels jardins de Montjuïc va provocar un dels moments d'entusiasme i admiració més purs que hem viscut a Barcelona. El jardiner francès Forestier, autor d'aquests jardins, va rebre en aquells moments nombrosos encàrrecs i ha deixat a Barcelona l'obra més grossa de la seva vida. Va construir jardins en alguns palaus i àdhuc en una fàbrica. El pas de Forestier per Barcelona té l'encís del prodigi.

I en certs moments treballaven a Montjuïc sota la direcció del senyor Marian Rubió i Bellver 1.500 homes construint jardins, plantant arbres i obrint camins.

Forestier va abocar tot el seu bon gust i la seva imaginació al recó de la Font del Gat, tros de jardí del qual, com vàrem dir un dia, l'òrgan de floricultura dels Estats Units ha escrit diferentes vegades que és el parc més bell del món. Com per un miracle, extraordinari en ple segle XVIII, recomanava el duc d'Harcourt en el seu *Traité de la decoration des dehors, des jardins et des parcs*, que el jardí s'adaptés al terreny. Des del pla superior del parc Laribal fins al passeig de Santa Madrona hi ha un desnivell considerable, en alguns llocs tallat com un cingle a causa de les antigues pedreres, que ha permès a Forestier oferir-nos tots els aspectes dels jardins mediterranis, el jardí aràbig, el jardí francès, el jardí italià, alguns reconets de jardí anglès, i àdhuc un tros de jardí que té el perfum del recinte d'un cenobi i del qual en diem el «Jardí claustral». Els recons i reconets de la muntanya han permès realitzar unes quantes vegades l'ideal de l'«hortus conclusus» ple de roses, la concepció més refinada que pugui imaginar-se de jardí. I entre recó i recó hi ha uns camins deliciosos en devallada, unes marjades plenes de flors i, de tant en tant, la cançó d'una cascada o d'una fontanella. Conviuen en aquest parc els arbres més variats, el pi pinyer i el pi mediterrani, el xiprer, les sabines, els tells i les tuies amb el cedre del Líban; el bàlsam vividor amb el noguer, els desmais, els pebrers, els eucaliptus, els oms, les palmeres fènix i chamaerops; les mimoses, els llimoners i tarongers amb el «platanus municipalis», el garrofer, les albes i els pivets. I cosa extraordinària: com que en aquell lloc la terra és tan bona — els barcelonins diuen que s'hi feia el blat millor del món — amb deu anys aquests arbres han crescut prodigiosament, tant com els del jardinet d'aquella senyora al qual un amic li deia: «cuidi'ls bé que se li faran seculars».

El parc de Montjuïc, el recó de la Font del Gat, és actualment el lloc més endreçat i polit de Barcelona, un jardí com l'hauria volgut el duc d'Harcourt, imaginat per un pintor i sense els rigors de la simetria — el duc d'Harcourt escrivia Simetria, amb majúscula — imposada pels grans jardiners dels segles XVII i XVIII. Té un aspecte a la vegada senyorívol i democràtic i s'adapta al lema trèbol de Forestier: Bellesa, Bondat i Salut. Compleix la missió d'ésser un lloc on tot passejant-vos teniu la impressió que feu salut, i contemplant sovintet tanta bellesa, anant-hi amb freqüència, com si estéssiu a règim de jardí, sembla que us torneu més bons, que el mal caràcter, que ens creix com un ull de poll a consequència d'aquesta vida tan dura, se'ns dulcifica un xic.

Els dijous blancs

Els perills de l'organització

No hi ha pas cap dubte que tota activitat, per noble i elevada que sigui, engendra la seva paròdia i la seva mania. Tots coneixem alguns maníacs de la pintura, de la poesia, de la música, de la política o de les finances. La seva característica és molt sovint passar per genis incompresos als quals la humanitat no fa justícia. És el cas del pintor avantguardista que parla de cremar els museus, el del poeta clandestí que es passa la vida cultivant una glòria familiar, el del tenor que somia en la immortalitat vocalitzant tota la vida i fent mal de cap als veïns, el del borsista que vol passar com un vident de les cotitzacions i es torna pobre, i el de l'estadista que arranja el món i sap el secret de la felicitat dels homes des de la seva taula de cafè. En èpoques com és ara la nostra, evidentment anormal i de transició, en què les escales de valors són unes escales insegures i trontolladores com les que hi ha als parcs d'atraccions, aquests casos prenen molt de relleu i no és rar de veure com algun maníac ambiciós es fa una posició perfectament brillant encara que efímera.

Com és natural, les inclinacions modernes per l'esport, pels drets de la dona, pels invents i per l'organització, han creat també algunes manies perfectament de l'època. Hi ha aquell senyor que parla de la regeneració de les races per la cultura física i no es renta els peus, hi ha el feminista empedernit mentre la seva dona l'enganya, hi ha qui vol inventar el moviment contínu i desconeix els més elementals principis de mecànica, hi ha finalment el més modern de tots els enderiats, que és el de l'organització de no importa quina cosa, pública o privada, l'economia, la vida internacional, el comerç, la circulació urbana, etc.

En general la gent posseïda d'aquesta mena de deliri és buida i superficial. Per ells l'organització no és una mitjà, sinó un fi. La humanitat no ha de cercar la justícia o la felicitat, sinó l'organització i l'ordre.

Són amants del maquinisme no pel que la màquina produeix, sinó per la mateixa màquina. Tenen al pis un piano elèctric no pas per les seves harmonies, sinó per les seves rodetes i per l'electricitat. Ells mateixos són un element inconscient de la màquina social. Són els adoradors de tots els despotismes de l'època i els conformats a marxar gregàriament allà on sigui al primer mot d'ordre o al primer cop de pala. En definitiva aquests principis que algú ens vol posar com si fossin les característiques de la nova civilització, no són res més que principis antics com la Humanitat.

Durant la guerra els germanòfils de les nostres latituds tenien aquesta mentalitat. Ja vàrem veure el paper que van fer. La lliçó de la guerra sempre serà una cosa moralment aprofitable. Aquells devots de l'organització alemanya, els partidaris de l'organització americana, de l'estatisme i del funcionarisme, ja veurem on aniran a parar.

No volem, però, fer el caldo gras als nostres anarquistes. L'organització social i econòmica és una cosa perfectament necessària; el que cal evitar de totes maneres són els excessos i els inconvenients d'una hiperorganització.

Altrament ens exposem que tots aquests elements que la intelligència ha de posar al servei del progrés serveixin per minar la felicitat humana, que en la vida del treball prengui cos una nova forma d'esclavatge, i que la llibertat dels ciutadans desaparegui, estrangulada en mans dels seus propis funcionaris.

A.

MIRADOR INDISCRET

Els que es preparen per actuar en política

«La joventut que ens preparem per a actuar, en el dia de demà, en política havem de preocupar-nos com mai de les qüestions internacionals. Havem de procurar posar-nos en condicions d'intervenir... i pendre de bon principi ja les nostres posicions amb l'ajuda d'una mirada penetrant i d'uns estudis aprofundits en cada qüestió.»

— Alça, *migo*! — dirà el lector —. I qui és aquest minyó que es prepara i té tan bon nas en saber què cal fer per a preparar-se?

Ja els ho direm. Les anteriors manifestacions són fetes en *El Día* de Terrassa per Josep Maria Boronat i Recasens. El xicot apunta alt. Com tots els tarragonins. Tindríem curiositat, però, de saber qui són els altres que es preparen, segons ell mateix diu. — Només tenim una data; l'article va dedicat al nostre amic Xavier Regàs.

— Alça, *migo*! Tu també?

Originalitat, sobretot

A Caldetes, a l'època en què l'Ors hi estiuejava, el filòleg i pedagog alemany Buttm-s va donar una conferència. Entre altres coses, va dir:

— Els infants han de nedar, que és una manera de submergir-se en la matèria amorfa; han de dibuixar, que és una manera d'escriure el que realment senten; han de fer quadros sinòptics, que és una manera de posar-se en relació amb el món exterior.

Més tard, aquestes mateixes paraules han sortit publicades en un diari. A sota hi havia una signatura que deia: Xenius.

El rendiment d'En Pujols

Una altra vegada, En Pujols sopava a Caldetes, a casa d'un amic. Hi havia també de convidat el senyor Seguí, un home molt simpàtic que ha fet una fortuna amb negocis de vaqueria. Diuen que és el que té més vaques de Barcelona. Doncs bé: En Pujols, que tenia un bon dia, no va parar de parlar en tot el sopar, desenrotllant els temes d'alta filosofia que tant li agraden. El senyor Seguí escoltava amb gran atenció i més tard, quan es va quedar sol amb el seu hoste, va fer-hi el següent comentari:

— No és cap enze aquest senyor Pujols...! Entre totes les coses que diu s'hi veu un fons molt interessant. Ara, que em fa l'efecte que encara se'l podria munyir una mica més...

Es un elogi de vaquer que a En Pujols, naturalment, el va fer feliç del tot.

Exacte, senyor

Ell era un bon senyor alemany que fruïa d'una situació molt respectada als ulls dels seus compatriotes residents a Barcelona. Estava encantat de l'estiueig a Caldetes. La seva senyora, també. Però els motius de l'un i l'altra eren diferents. Ella era objecte de les assiduïtats d'un jove teutó i, segons tot Caldetes, s'avenien d'allò més.

Els motius del bon senyor per estar encantat de la célebre platja, va explicar-los ell mateix un dia, en una mena de castellà no gaire estrany en boca d'un home l'idioma del qual canvia quasi tots els gèneres.

— Caldetas va bien para poder ir y venir cada día de Barcelona, para relacionarse con gente distinguida y para tomar *bañas*.

L'home més barrut del món

«A Espanya, moltes dones a qui s'aplicava aquest sobrenom de la *Ben Plantada* s'han tornat boges i s'han imaginat encarnar realment l'heroïna de la meva novella.»

Aquestes paraules són d'Eugenio d'Ors recollides per Mlle. Simonne Ratel en l'enquesta que des d'algunes setmanes fa a *Les nouvelles littéraires* sobre els tipus literaris.

Com ha fet notar un quotidià barceloní que ha recollit aquella frase de l'Ors, aquest amb la Ben Plantada i Goethe amb el Werther poden des d'ara dir-se de tu, almenys segons l'Ors.

Però fóra poc retreure la dita d'aquest per tenir una prova més de la seva iniguala da vanitat. Aquella frase és una credencial d'home més barrut del món que ara ja ningú no li pot regatejar.

Existeix, efectivament, una dona boja que es creu la Ben Plantada, sense haver llegit el llibre de l'Ors, i si aquest tingués el més elemental pudor desitjaria que es parlés d'aquest cas (que no l'honora gens) tan poc com es pogués. Els que per caritat envers la pobra dona no parlen, tot i coneixent-la, d'aquesta anècdota, encara no s'han refet en veure el cinisme de l'Ors elevant-la a categoria, segons el llenguatge del pedant egocèntric.

La gramàtica

Els periòdics barcelonins no progressen de cap manera, almenys en el que fa referència a la gramàtica.

L'altre dia al *Ciero* hi havia un article un paràgraf del qual començava en la següent forma, innegablement pintoresca:

«*Haber si ahora resultará...*»

La Sageta d'Or

Un dels grans èxits de l'Exposició de Barcelona ha estat poder exposar, a la secció anglesa, aquell magnífic exemplar d'automòbil, posseïdor del rècord mundial de velocitat i anomenat «Golden Arrow» o «La Flecha de Oro», segons *La Veu*. Es tal la importància que cal concedir-li que fins li ha estat reservat un recinte especial, on s'entra pagant un suplement de cinquanta cèntims.

Fins aquí molt bé. No hi hauria res a dir, per part nostra, ni de les atencions que se li dispensen, ni del dispendi suplementari que s'exigeix al públic que vol admirar-lo, si no fos que ens hem assabentat, casualment, que el que allí s'exhibeix és únicament el xassis i la carrosseria i que el motor (que tot fa suposar que devia tenir alguna participació en l'obtenció del rècord que ha motivat tants honors) ara com ara no s'ha mogut d'Anglaterra.

Les brometes de MIRADOR

No és cap secret per ningú que el filòsof Farran i Mayoral es té a si mateix per «l'intellectual més ben fet de Catalunya», i sosté que el seu rostre no és susceptible d'ésser caricaturitzat, per tal com totes les seves faccions són impecables.

No volem negar certa bellesa física a l'eminent helenista. Però no volem enganyar-lo tampoc; la veritat és que tothom diu que el més ben fet dels nostres intellectuals és el jove Xavier Picanyol.

Però com que la provisió de la cadira reial de beutat física dels nostres intellectuals mascles és una qüestió de la més alta importància, creiem que no estaria de més celebrar un plebiscit a base de dues fotografies que es publicarien al nostre diari, on figurarien els contrincants en «maillot», com miss Europa i miss Amèrica.

Una agreujant

No fa gaires dies que al Frontó Novetats un pilotari, és de suposar que molestat per l'actitud del públic amb ell, de franca censura, en acabar el partit i en el moment d'abandonar la canxa, va dirigir a la tribuna un gest tan característic com poc elegant que va indignar a tota la concurrència.

N'hi havia que el volien linxar; d'altres, no tan venjatius reclamaven una sanció severa i exemplar per al desvergonyit pilotari. Sobretot un senyor, d'aspecte correctíssim, no s'ho sabia acabar.

— Perquè això — deia — aquí a la Pilota Basca no havia passat mai.

— Oh! — li va respondre un altre —. I cal tenir en compte que aquí el gest resulta molt més ofensiu que a qualsevol altre lloc. No veu que, amb l'afegit de la cistella, pren molta més importància?

El secret dels clàssics

Hom parlava de l'ambició dels grans homes. Això passava, és clar, en una penya de l'Ateneu. Un ateneista reconsagrat digué que sentia una absoluta antipatia envers Trotzki, perquè l'ex-comissari del poble, a Rússia, era massa ambiciós.

— Tots els grans homes ho han estat! — replicà un literat jove de la penya —. Disraeli, per exemple — afegí — als divuit anys ja somiava en ésser president del Consell...

— Bé — féu aleshores un altre —, aquest somni també l'ha tingut En Cambó.

La discussió sobre aquest punt la tancà un collaborador de la Bernat Metge dient:

— Conec un fill espiritual d'En Cambó que és encara més ambiciós que el mestre. Es l'Estelric. Un dia se'm planyia del que costa d'*arribar* en aquest país, fent el següent paral·lel: «I pensar que, a la meva edat, Alexandre ja havia conquistat mig món!...»

El nàufrag. — Cap a on feu rumb, capità?
El capità — Cap a Itàlia.
El nàufrag. — Així res. Ja em recollireu a la tornada.

(c) Ministerio de Cultura 2006

Passi-ho bé. Llucieta

La Llucieta Canyà se'ns en va de vacances i amb tal motiu s'acomiada dels lectors de *La Veu* per una temporada amb un article en el qual diu, entre altres coses: «Crec que uns dies de repòs en la dolça Costa Brava — la més dolça i la més brava de totes les costes que es fan i es desfan, al vaivé de les ones inquietes — serà per a mi un tònic desvetllador de noves forces.»

Més avall escriu: «Pel setembre vinent, doncs, tornaré amb més agilitat a la sang i amb més oxigen a la ploma.» (Punt i a part.) «Preparem-nos: no amb armes homicides com les pobres russes, sinó amb virtuts», etc.

Molt bé, Llucieta, molt bé. I si pot ésser, torni ben aviat a escriure a *La Veu*. Cregui que l'enyorarem.

L'epidèmia pairalista

¿Què ho deu fer que les carrinclonades de seguida troben gent que les defensa a peu i a cavall, i tot just nades arrepleguen un munt de seguidors?

Mireu entorn de les nostres coses quina atmosfera més cursi de pairalisme no s'ha creat. Hi canten pastorets, hi dansen Núries amb caputxeta, postes de sol al Canigó i clars de lluna a Montserrat, jovincels de novella de Folch i Torres i donzelles de novella de Clovis Eimeric. Però tot això no és res. Tot aquest pairalisme sentimental és passador. Hi ha una altra cosa molt més gran que tot això. *La Nau* ha iniciat una campanya... per la creació del titella pairal i del pallasso nostrat!!!

I ara, la nova a part, ¿voleu dir que encara s'ha de crear el titella pairal i el pallasso nostrat? Si es podria fer un concurs i tot perquè els lectors els designessin aquest parell de personatges!!! Hi hauria tanta competència...

La tornada de Jaume Borràs

Una terrassa de cafè. Penya de còmics i de periodistes. Arriba En Jaume Borràs, que s'asseu en una taula del costat. Els de la penya es posen a parlar d'ell.

— Acaba d'arribar d'Amèrica — diu un entusiasta —. Ha estat una «tournée» triomfal. A l'Argentina ha guanyat el que ha volgut, a l'Uruguay s'ha ficat la gent a la butxaca...

L'admirador segueix enumerant ovacions, homenatges, sense decaure el seu to ditiràmbic. En arribar el capítol de l'actuació a Mèxic, el bon home ja no sap què dir. Finalment, troba la frase justa:

— A Mèxic, oh a Mèxic!, ha fet una revolució.

Un ingenu de la testúlia pregunta ràpidament, amb la més gran bona fe:

— Però ha estat En Jaume Borràs el que ha fet la revolució mexicana?

Les rialles encara duren. Una tona de cafè va caure de la taula i va deixar fets una misèria els pantalons d'un còmic.

Per què no?

L'últim diumenge de juliol, Enric Borràs, «el colós de la nostra escena», acompanyat del seu amic Rigol, era a la Monumental veient la corrida. Més enllà hi havia En Zamora.

Després d'uns «lances» d'En Barrera i d'En Torres, tant En Borràs com En Zamora estaven engrescadíssims. Vàrem sentir un espectador que deia:

— En Zamora està bastant emocionat; En Borràs encara n'està més. A veure si aquesta tarda tindrem dos espontanis extraordinaris.

El català que "allí" es parla

El poeta Foix recomana sempre a tothom que, en passar la frontera i parlar amb la gent dels pobles del Rosselló, del Conflent, del Vallespir, etc., no ho facin mai en francès. S'indigna cada vegada que veu una postal d'aquelles que s'envien per lluir i que, datades a Font-Romeu o a Mont-Lluís, comencen dient: «Des d'aquestes terres de França...»

Però el cas és que l'ús únic i exclusiu del català per a fer-se compendre d'aquella gent, exposa a trobar-se amb algun contratemps, degut a la mena especialíssima de català que allí es parla.

Heus aquí el que va passar al fotògraf Claret. Acompanyat d'un redactor d'*El Mundo Deportivo* va anar fa poques setmanes a Perpinyà, amb la finalitat periodística de veure de prop a la recent glòria nacional del ciclisme, Salvador Cardona, que hi havia de passar, tot fent la Volta a França.

Varen arribar a Perpinyà a quarts de set de la tarda, i, en baixar de l'automòbil, En Claret sentia una certa necessitat fisiològica, de caràcter urgent. L'home va mirar amunt i avall del carrer per a assegurar-se que no passava ningú, i es va acostar dissimuladament a la paret.

El redactor, des de dalt de l'automòbil, el va escridassar:

— Tu, no siguis brut. Demana a qualsevol casa que et facin el favor...

Tot rondinant, En Claret va obeir. Es fica a la primera porta que troba i demana:

— Déu vos guard. Que em podrien dir on és la comuna, si us plau?

— La *Comuna*? Oh! sé pas si podreu hi anar. La tanquen a les cinc.

En Claret es va indignar.

— Quin país d'animals! — deia ignorant que el perpinyanès li parlava de l'Ajuntament.

VARIACIONS SOBRE L'ESTIUEIG

CALDETES

Si un amic meu tingués intenció d'anar a Caldetes algun d'aquests dies i estés en dubte sobre quin mitjà de locomoció ha d'adoptar per a fer el viatge, jo li aconsellaria honradament que hi anés en auto.

— Però si existeix un servei de trens esplèndid...

Perfectament. Existeix un servei de trens tan esplèndid com vulgueu, però a Caldetes s'ha d'anar amb auto. I no us creieu que un cotxe qualsevol sigui bo pel cas. L'automòbil d'anar a Caldetes ha d'ésser una màquina magnífica, exuberant i ripolinada. No s'hi pot plànyer lluentor als metalls, dignitat a la carrosseria ni prestigi a la marca. Solament en aquestes condicions podreu fer una entrada discreta a aquella platja i quan baixareu, allà davant del Colon, la colònia us concedirà, tàcitament, una muda belligerància.

Si no teniu escrúpols que us classifiquin com un marit de la classe mitja, també podeu fer el viatge en tren, està clar, i el mal no agafarà unes majors proporcions. Però a Caldetes, us ho aviso, això d'anar en tren és molt mal vist. Els que no tenen més remei que servir-se'n i, de passada, no volen perdre totes les probabilitats de fer un matrimoni brillant, l'agafen de rigorós incògnit i el cap de l'estació, que es fa càrrec de les coses, els ven els bitllets dissimuladament, per sota la taula del casino, tot prenent cafè.

* * *

Nosaltres vàrem arribar a Caldetes, dissabte al vespre. Havent sopat, naturalment, vàrem fer cap al casino. I diem «naturalment» perquè a Caldetes la gent va al casino seguint la mateixa força d'inèrcia que mena les aigües dels rius cap al mar, els benaventurats cap al cel i els lladres rucs a la presó. A Caldetes, la gent de la colònia no diuen mai: «vaig al Casino» o «vinc del Casino». Diuen, simplement: «ara hi vaig» o «ja en torno», perquè tothom ja sap que no es pot anar ni tornar d'enlloc més que no sigui del Colon.

Aquell vespre hi havia festa grossa. A fora tocava una cobla de sardanes i a dintre, a la sala de festes, hi havia ball. Les sardanes eren organitzades amb la santa intenció de distreure el poble, i el poble es distreia amb prudència i moderació. Hi havia quatre o cinc rodones que aixecaven una alegre polsaguera i els bancs públic destinats a les forces vives de la població eren realment ocupats per les forces vives. El jovent de la colònia, entre un tango i un fox venia a fer una mica el nas per les sardanes. Sense barrejar-s'hi gens ni gota, constataven amb satisfacció que el poble estava tranquil i que, de moment, no hi havia por de revolució.

Dintre la sala, el panorama era tot un altre. Un gran escampall de noies boniques i de joves formosíssims estaven reunits en dos grans grups. La música anava tocant, però no ballava ningú. Un dels grups s'entretenia a fer el joc de l'*anillo*, que és el joc del pare martell traduït al castellà, i val a dir que tots plegats no tenien pas l'aire de divertir-se extraordinàriament. Els de l'altre grup estaven reunits amb un cert desordre i suposem que s'entretenien a parlar malament dels de l'altra banda. Aquesta suposició no és pas completament gratuita. I direm per què: els de l'*anillo* són els antics estiuejants, representen la tradició de la colònia. Per ésser admès en aquest grup cal que us hagi caigut la pell moltes temporades sota el sol de Caldetes. Hom organitza un eficaç contacte de colzes per impedir la intromissió dels nou vinguts. Aquests, mentre dura el seu estat de quarantena, no tenen més remei que fer penya completament a part.

De fet, però, la divisió entre els elements de la colònia la marquen sobretot motius de condició social. La rivalitat entre aquests dos grups no arriba pas, està clar, a un estat de violències. Els distingits han inventat una definició dels altres, en la qual queda perfectament explicat tot el problema: els diuen els de *la fosa común*. Ara fa dos anys, quan va ésser llençada, aquesta frase va tenir un èxit extraordinari.

* * *

Caldetes i els seus estiuejants han constituït des de fa temps, un tema inexhaurible per als humoristes del país. Santiago Russinyol va escriure aquell *sketch* d'una revista del Palace, que es deia *Calditas sur mer* i que, com recordarà tothom, va tenir un èxit popular definitiu. Després, el nom de Caldetes ha anat sempre lligat amb una visió de cursileria. Sembla que va sortir d'allí aquella moda que consistia a parlar en castellà, per motius de distinció i refinament. De fet, ens diuen que aquesta moda va ésser llençada a Caldetes pel grup que formaven el baró de Güell, En Josep Ferrer i Vidal, En Joaquim M. de Nadal i alguns altres. La iniciativa va partir, doncs, d'un nucli selecte de la Lliga Nacionalista. Mentrestant, es donava el cas una mica paradoxal — no gaire, no — que el grup de fabricants de Terrassa que estiuegen a Caldetes, gairebé tots ells partidaris de l'Alfons Sala, eren els que aguantaven el punt de no voler seguir el corrent. Mai se sabrà si aquesta actitud fou adoptada per una saludable por de veure's embolicats en una maquiavèlica maniobra de la Lliga o bé per simples motius de comoditat domèstica.

L'alta política ha tingut sempre aquests misteris.

El que sembla provat és que els estiuejants de les torres de Caldetes formen una colònia molt poc colònia, en el sentit acceptat d'aquesta paraula. Volem dir que no són gaire aficionats a l'acoblament xiroi i paternalista que distingeix generalment aquesta mena d'associacions. La gent s'estan molt cadascú a casa seva i hom guarda un cert pudor a propòsit de les àmplies expansions de solidaritat. Això pot ésser degut, en part, al fet que Caldetes, més que un centre d'estiueig integral, és una mena de barri de Barcelona, inspirat en una sentit com el de les Tres Torres, posem per cas. Van i vénen de la capital amb una gran freqüència i es pot dir que tenen constantment un peu al Colon i un altre a la Plaça de Catalunya. Amb aquestes condicions, no és d'estranyar que l'esperit clàssicament «colonial» se'n ressenti de mala manera.

Això no vol dir que no facin també les seves festes. El 15 d'agost, per exemple, es celebra un gran cotillon en el Casino, que constitueix el veritable *clou* de la temporada. Els de la *fosa común*, naturalment, no hi són convidats. Es fama que el jove que dirigeix aquest cotillon es casa de seguida amb la noia que li fa de parella. Per on resulta que, si més no des del punt de vista matrimonial, aquesta festa té sempre l'èxit garantit per endavant.

* * *

No sabem pas si es tractava d'una qüestió d'esnobisme ben encarrilada per uns esperits organitzadors, però el cert és que durant algunes temporades la colònia de Caldetes es va permetre la fantasia de donar-se uns espectacles d'aquells que en diem selectes. Va haver-hi concerts d'En Costa, d'En Pahissa, d'En Malats, d'En Borràs... Un dia el senyor Gutiérrez Gili va donar una conferència al Colon. Als organitzadors va presentar-se'ls un conflicte: qui faria la presentació del conferenciant? A darrera hora es va decidir encarregar aquesta feina al gerent del casino, senyor Caballero. Es tractava tan sols de dir:

— Senyores i senyors: el distingit literat senyor Gutiérrez Gili dissertarà sobre tal tema...

La cosa era tan fàcil, que podia fer-la perfectament un empleat de la casa. El senyor Caballero, però, volgué superar-se a si mateix. Estigué dues nits estudiant el discurs que faria. I arribà el gran moment; la sala estava completament plena. El tema de la conferència era: *La galantería en la Enciclopedia, el romanticismo y el deporte.* El senyor Caballero s'aixecà, amb el somriure als llavis. Amb gest despreocupat senyalà el conferenciant i digué:

— *El señor Gutiérrez Gili va a hablarles a ustedes de la influencia del deporte en la Edad Media...*

D'aquell dia estant a Caldetes no hi ha hagut més conferències.

* * *

Entre els estiuejants ilustres que ha tingut Caldetes cal assenyalar Joan Maragall, que hi va escriure la *Nausica*, Eugeni d'Ors, Malats, Francesc Pujols...

Francesc Pujols ha deixat del seu pas per Caldetes unes anècdotes. Una vegada es passejava amb uns amics pel Passeig dels Anglesos, quan li va cridar l'atenció una torre que presentava una singular particularitat: una cadena aguantada per un pilons que hi havia davant de la casa, de cap a cap de la façana. (Com el lector ja deu saber, a Espanya i a Anglaterra, l'etiqueta palatina disposa que siguin voltades amb una cadena les cases particulars on hagi dormit una nit alguna persona de la família reial.)

— Caram! — va dir En Pujols — resulta que aquí hi deu haver dormit el...

Un nou descobriment no li deixà acabar la frase. Va veure que la cadena no voltava l'edifici, sinó que era un element decoratiu dedicat especialment a la façana.

— Ah...! — va concloure —. Es veu que només hi ha fet migdiada.

I ja que parlem d'estiuejants notables, no podem pas oblidar-nos de Don Olimpo. Don Olimpo, tal com li correspon al nom que porta, és un senyor magnífic, abundant i decoratiu. Per les taules del café i per les reunions la seva veu domina, esplèndida, fent l'elogi de les forces vives de les quals ell és actiu campió. Don Olimpo viu a Madrid i és el propietari d'una funerària que ha batejat amb un nom dramàtic i evocador: en diu *La traidora*. Parlant amb propietat, cal dir que *La traidora* no és ben bé una funerària en el sentit vulgar del mot. Es tracta d'una mena d'entitat asseguradora contra l'enterrament. Pagant una pesseta de quota cada mes, quan us moriu us fan un notable enterrament de tercera classe. Pagant dues pessetes, l'enterrament és de segona. I així successivament fins arribar a un magnífic sepeli a la Federica.

Sembla que gairebé tot Madrid està abonat a *La traidora*. El cert és que Don Olimpo s'ha fet una posició considerable i que la seva presència a Caldetes constitueix un element d'una força suggestiva incomparable.

* * *

Per altra banda, es pot assegurar que des del punt de vista de la moral i els bons costums, Caldetes és un recó perfectament tranquil. Mossèn Tatjer, el rector de poble, no té gaires mals de cap en aquest sentit, i si no fos els disgustos que li dóna el capellà de la colònia, es pot dir que fóra un home totalment feliç.

De totes maneres, en una de les temporades es va armar un cert rebombori. Resulta que unes senyoretes estrangeres, d'aquelles que en l'interior de les famílies se les anomena «artistes», varen llogar una torre a Caldetes. Parlaven francès, s'exhibien per la població lluint unes *toilettes* espeterrants i, de passada — i això és el més greu — eren bastant boniques. En el galliner dels marits va haver-hi un cert avalot, de tal manera que no va quedar més remei que reunir les forces vives. L'alcalde, el rector, Don Olimpo, en fi, tota la gent de bé prengueren decisions enèrgiques i les senyoretes estrangeres no tingueren més remei que arriar veles. Les coses tornaren al seu lloc, i de llavors ençà la vida mundana de Caldetes no ha ofert més senyals de perversió de les que pugui presentar la terrassa de l'Orxateria Valenciana.

Està clar que l'elegància de l'element jove de la colònia és d'una perfecció capaça de fer rodar el cap a qualsevol. Els xicots, sobretot, estan destinats a fer veritables estralls. Començant pels pentinats ripolinadíssims — diríeu que se'ls han comprat fets — i acabant per l'historiada combinació de les sabates, la seva *tenue* és una cosa tan cuidada com ho pugui ésser el millor anunci de *magazine*. Els podríeu agafar tal com estan i portar-los amb una safata des de la terrassa del Colon a Hollywood, amb la seguretat que els directors cinematogràfis d'allà baix se'ls disputarien a garrotades.

Però, ja ho podem dir, no passa res de mal. El reglament del Casino, per la seva banda, és d'una rigorositat sense concessions. Triem, per exemple, tres articles a l'atzar:

SE PROHIBEN: *Toda clase de altercados religiosos entre los señores socios.*

Llevar perros sin bozal.

Dejar bicicletas y otros vehículos en la terraza.

* * *

Per tant, l'estiueig a Caldetes és una cosa sumament tranquilla. Aquesta tranquil·litat agafa unes tals proporcions, que algú podria confondre-la fàcilment amb l'avorriment. La gent es banya, es passeja, toca el gramòfon... Un amic ens ha dit que si fos possible fer una estadística general de mercats es descobriria que la gent que es menja els millors talls són els de la colònia de Caldetes. Què voleu més? Hi ha un esplet de noies definitivament boniques...

Durant el dia hi fa una calor espantosa, està clar, però els vespres són realment magnífics. Us passegeu una mica, i la cançó de moda, *Ich Küsse ihre Hand Meine Frau*, surt de quinze gramòfons a la vegada. Una gran calma ho domina tot. La lluna — una lluna de quadro de revista — vetlla sobre el mar d'un blau irreprotxable. Tot està molt bé, està clar, però no podeu evitar que una senyora digui amb veu molt alta, al costat vostre:

— *Fíjate, María Victoria, qué bonito! Parece el lago de Ginebra...*

JOSEP M.ª PLANES

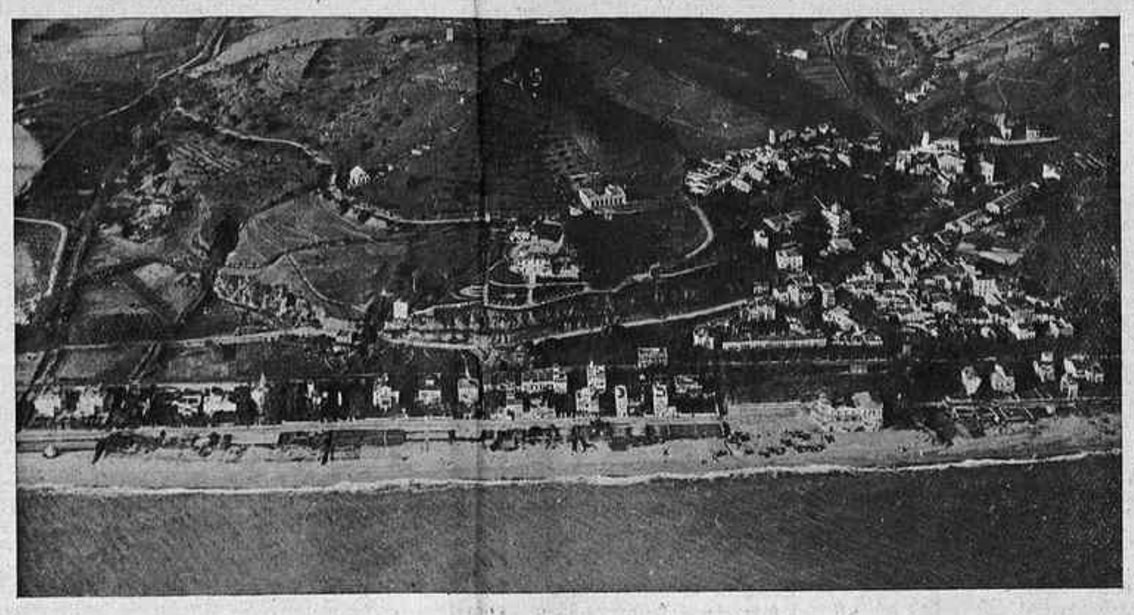

L'APERITIU

Francesc Trabal. — He rebut el darrer llibre d'aquest excellent amic. El títol del llibre molta gent sap que és *L'home que es va perdre* perquè s'ha vist anunciat pels carrers, en aquella forma de pala de molí de vent, portàtil, que serveix per anunciar les dansarines, les atraccions de circ («5 FOQUES 5») i les cremes d'enllustrar millors que es fabriquen al món. La manera d'anunciar el llibre d'En Trabal és justa. Perquè el llibre té alguna cosa de dansarina, de lluentor de foca i de lluentor de crema. Això sol ja vol dir que és un llibre que es llegeix amb veritable gust. M'agarda sobretot, perquè En Trabal agafa coses cada dia, i les anima amb l'electricitat de la irreverència. Són unes pàgines plenes d'imprevist.

En Trabal fa com els grans illusionistes, tira un noi, una noia, un llibre major, una caixa de cabals, un transatlàntic, una cigarrera, el somriure d'una feminista i la dentadura postissa d'un criminal, dintre d'un barret de copa. Després tot això ho barreja a la vista del públic, i en surten unes tires de prosa elàstica, neta i colorida, aquelles tires de seda de tots colors que fan volar els grans illusionistes.

He llegit alguna cosa de Blaise Cendrars que fa pensar en aquesta incoherència, però en l'autor francès hi ha una mena de greix en descomposició, i una mossegada traidora, que no es troben enlloc de la prosa de Francesc Trabal.

Amb la literatura es poden fer moltes coses. El que llegeixi el primer capítol de *L'home que es va perdre*, si el compara amb un gra de raïm una mica verd, pensarà: aquest gra de raïm madurarà a mesura que les pàgines avencin, i a la fi ens trobarem amb un raïm per menjar en una forma normal, o per fer-ne un vi com es fa a tot arreu. Doncs no, senyor. En Trabal del raïm verd en fa una beguda àcida, fresca, amb una mica de sucre i amb molt de gel. Una beguda magnífica per l'estiu. Ja hem dit que amb la literatura es poden fer moltes coses.

Finlàndia. — He adquirit al pavelló de Finlàndia ún llibre d'art antic finlandès. Hi ha profusió de pintura mural religiosa, de l'època bàrbara dels romànics. Fa pensar en les pintures del Kremlin i en algunes coses dels ballets russos, però no és ben bé això. Per precisar la sensació que produeixen aquestes velles i ingènues pintures finlandeses, s'ha d'imaginar alguna cosa d'un altre planeta. Jo no sé com és l'art romànic que segurament deu existir a molts milions de quilòmetres de la terra, en un astre invisible que rau més enllà de la famosa Via Làctea, però suposo que tindrà algun punt de contacte amb aquest art finlandès, que hi haurà més analogies que amb qualsevol altra pintura romànica de les que es veuen en els països occidentals.

Això em fa creure també que Finlàndia *no és una realitat del mapa d'Europa*, encara que naturalment jo estigui convençut que ho és. I si mai visito aquest país, continuaré fent-me la illusió que el seu paisatge verd, les seves vaques i la pell de fulla de rosa de les finlandeses són realitats d'un altre planeta.

¿No us ha passat de vegades que sobre una persona que coneixeu de vista, heu fet tota mena de suposicions, li heu atribuït un nom especial, un ofici especial i uns gustos especials, i després, quan heu conegut personalment el subjecte, heu vist que les vostres suposicions eren falses? ¿I no us ha passat també que encara que siguin falses perduren en vosaltres, i per vosaltres tenen una *força d'autenticitat* superior a la que es dedueix de la cèdula personal i de les explicacions detallades del subjecte?

¿Doncs per què no puc creure jo que Finlàndia és un país de somni, un país d'un altre planeta, amb unes pintures murals, positivament d'un altre planeta?

El gat blanc. — A propòsit dels gats s'han escrit cinquanta mil coses. Una literatura basada sobre els perfums, l'alcohol i el dolor físic — la celestial literatura de Baudelaire, per exemple —, ha explotat la medulla dels gats i la fosforescència dels ulls dels gats. Sobre el gos la poesia ha projectat la moral, el sistema muscular i el pintoresc. Sobre el gat ha dit coses purament del sistema nerviós. Jo em trobo ara amb un gat blanc que no sembla un gat, sembla una rata blanca. Es una bèstia que no té res de transcendental. Només enyora la seva mare com totes les criatures del món.

Té uns ulls blaus de nena trista, d'aquestes nenes que no poden jugar com les altres i han de dur un aparell ortopèdic. Per ara aquest gat em fa molta pena. M'han dit que es farà immensament gros, i que tindrà un pèl magnífic; jo em penso que mai no arribarà a ésser un individu amb les característiques literàries del gat.

A propòsit d'aquesta bèstia és possible que es pugui fer una revisió, i demostrar que la poesia s'ha equivocat amb els gats, com s'ha equivocat amb els llavis de les dones i amb el valor sentimental que dóna a les llàgrimes i als volcans de la lluna.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

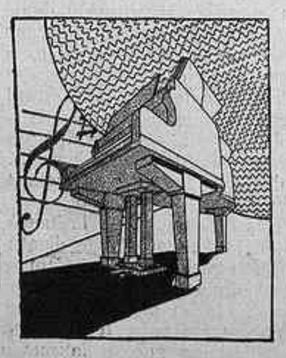

CHASSAIGNE FRÈRES

Casa fundada en 1864

PIANOS - AUTOPIANOS

Terminis — Més de 31.000 en ús — Lloguers

TELÈFON 16086 - CLARIS, 43 - BARCELONA

Providència Hotel Restaurant

CONFORT MODERN

Junt a la platja, davant l'estació - Telèfon 17

CALDETES

Lavabos Cardona. Vergara, 1

GRAVATS TIPOGRÀFICS BADAL I CAMATS París, 201. Telèfon 74071

(c) Ministerio de Cultura 2006

VERS LA FEDERACIÓ ECONÓMICA D'EUROPA

Què pensen els nostres homes del projecte de Briand

FRANCESC CAMBÓ

De fa temps que es parla de la unió de la Federació Econòmica Europea com a única solució per tal que el vell continent pugui resistir la formidable empenta dels Estats Units. És aquest un problema d'una immensa complexitat, filla de tots els segles d'història que porta Europa, que han creat nacions diverses i rivals que han estructurat l'economia de totes elles en el supòsit d'una total independència.

La guerra en estimular els nacionalismes econòmics, per la necessitat en què l'arma del blocatge va posar tots els pobles de bastar-se a si mateixos, ha agreujat la situació econòmica d'Europa, ja que la tendència al nacionalisme econòmic exagerat persisteix encara avui i no s'han destruït les indústries que artificialment es crearen i que produeixen amb un rendiment absolutament antieconòmic: en lloc d'això molts Estats s'entesten a mantenir aquell artificialisme.

Jo no crec que tingui la menor eficàcia l'acció dels Estats que representen l'esperit ultranacionalista per a preparar la Federació Econòmica Europea. Crec que, fins on això sigui possible, la prepararan i articularan els interessos econòmics amenaçats. El que convé és que els governs no pertorbin el camí que en aquesta direcció està ja fent la iniciativa privada.

Els grans Càrtels europeus que s'han organitzat durant els darrers anys marquen el camí perquè, en certes grans indústries, els interessos de les diverses nacions d'Europa, no siguin enemics, sinó aliats i coordinats. Cada un d'aquests Càrtels prepara el que es pugui anar a la supressió del dret protector per al producte al qual el Càrtel s'aplica. A mida que aquests Càrtels es vagin multiplicant, les competències econòmiques entre els Estats d'Europa s'aniran reduint i podran anar-se suprimint, entre els països concertats, bon nombre de drets aranzelaris.

Jo no em faig cap ilusió que, en moltíssims anys, pugui anar-se a un zolverein europeu: els zolvereins o vénen d'una fusió política o la preparen,.. i jo no veig fàcil que Europa arribi a constituir una unitat política. Crec, però, que s'aniran multiplicant els acords per a les grans indústries europees, establint, no dintre de cada Estat, sinó dintre d'Europa, un règim d'especialització que permeti donar als productes d'una fàbrica concertada el mercat lliure de tots els Estats concertats, procurant-li així un mercat interior tan gran com tenen les grans unitats productores als Estats Units, essent aquesta la base principal de la seva força econòmica.

El que poden fer els Governs per a facilitat que sigui més ràpida i més eficaç l'acció de la iniciativa privada, és allunyar tot perill de guerra: Avui les economies europees estan organitzades pensant en la guerra passada i en una guerra futura i aquesta és la causa de què Europa, en plena pau, sofreix greus crisis econòmiques provocades per la preocupació de la guerra. El dia en què a Europa no es parlés de la guerra ni s'hi pensés, seria més fàcil avançar en el camí d'atenuar els nacionalismes econòmics i de fer que a Europa les economies nacionals, estructurades sobre el supòsit d'una pau permanent, esdevinguessin, no enemigues, sinó complementàries les unes de les altres.

I, aleshores, si no una Federació econòmica total, s'arribaria a un resultat que en tindria quasi tots els avantatges.

* * *

No havent-nos arribat, tot i haver-l'hi demanada, l'opinió del senyor Cambó sobre el projecte de Briand, no poguérem inserir-la junt amb les que hem publicat en els dos números anteriors. Tot just aparegut el de la setmana passada, però, el líder regionalista ens trametia les quartilles més amunt reproduïdes i que, donada la significació del seu autor, no vacillem a publicar tot i haver donat ja l'enquesta per acabada. — DOMÈNEC DE BELLMUNT.

Esclasans, a "La Vanguardia"

Sembla que A. Esclasans entrarà de redactor a *La Vanguardia*. Així es diu almenys per les penyes literàries. Es una nova que tractant-se de qui es tracta, no ens estranya gens. Podrà escriure en un castellà ben bonic, uns articles carregats de despit. Tots els que tenen l'obsessió que no els estimen, que els volen mal, que els persegueixen, acaben així.

Es veu que el Sistema de A. Esclasans és un sistema que té la mànega molt ampla, que permeti fins escriure a *La Vanguardia*. Ara que la llàstima és que *La Vanguardia* no té cap comprador ni subscriptor que ho sigui pels articles. Tots ho són simplement per la quantitat de paper que dóna. I A. Esclasans, a *La Vanguardia* seguirà dient: «No m'estimen; no m'estimen; em volen mal.»

Estem esperant qualsevol dia un article amb aquell tòpic imprescindible: «La prensa catalana está bajo la férula de las capillitas literarias, y nosotros, los escritores independientes, nos encontramos las puertas cerradas.» I Esclasans no es recordarà de les llaunes publicades per ell en totes les publicacions catalanes.

Aquest número ha estat passat per la censura

CAMISERIA FITÓ BARCELONA
Jaume I, 11 — Telèfon 11655

L'ESPERIT ESPORTIU DE LA NOSTRA GENT D'ESPORTS

També de vegades entre nosaltres, surt a relluir l'esperit esportiu. Només que al revés del valor que els anglesos donen i practiquen a la frase, significativa per ells d'honradesa i lleialtat en els procediments, aquí l'esperit esportiu equival a una cosa absolutament contrària.

Míster Churchill, per exemple, quan donava compte als Comuns de les trapasseries que els Soviets feien als anglesos, retreia que aquells estaven mancats d'esperit esportiu per a poder sostenir-hi discussions.

En el nostre petit món, en canvi, els fets ens diuen que tots el trapelles, tots els qui van de mala fe, ho fan dins d'un perfecte esperit esportiu.

Esport, en teoria, vol dir jugar net.

Esport, a la pràctica, ha esdevingut sinònim de jugar brut.

Tot plegat que potser només sigui conseqüència de la deplorable mediatització del nostre esport. La materialitat n'ofega tot aspecte ideal.

En la nostra llarga experiència hem tingut prou ocasions de comprovar-ho. El sensible és que el mal en lloc d'aminorar-se va augmentant en proporcions alarmants.

* * *

Tot això va a sant del que acaba de succeir amb la discussió que es plantejà a base de la disbauxa que representen les construccions esportives a Montjuïc, seguit del desgavell que ha portat la ignorància dels encarregats de donar vida a aquells prodigis d'arquitectura completament inútil.

El que s'ha dit no era cap descobriment i per als lectors de MIRADOR no tenia res d'original perquè ja havíem avençat des d'aquestes mateixes columnes, la nostra impressió particular sobre l'afer.

No podia doncs produir cap escàndol, car entre els periodistes (per bé que molts hagin cregut prudent, ara, de mantenir-se callats) només es fa que dir pestes del famós Comitè Esportiu. No podia emocionar els directius dels diferents esports locals, que a cada moment preguntaven si no hi havia mitjà de treure fora aquells ineptes...

El to de les censures ha estat d'allò més discret. S'ha inspirat exclusivament en la part documental, únic mitjà que es tenia a mà: el visible fracàs obtingut en totes les manifestacions fins ara organitzades en el recinte olímpic de Montjuïc.

Precisament aquesta manca de mitjans informatius era el que feia arriscar tots els impugnadors de la tasca duta a terme pels famosos membres del Comitè, de caure en el descrèdit, si aquests «redemptors» de l'esport haguessin tingut arguments per a defensar-se i quedar airosament. Però es coneix que els treballs referents al desgavell esportiu de Montjuïc han sortit en el moment que la llaga era més coent. En el moment que la pensió corria un gros perill.

I aleshores, hom recorregué als coneguts tòpics, fins fa poc temps propi de mercaders jueus, però no pas de gent que es diu esportiva.

Als ulls de la Junta de l'Exposició (per sones dignissimes per bé que mal assabentades dels coneixements tècnics als quals es confiaren en l'afer esports) es recorria a la consabuda imbecilitat de presentar-ho com una campanya dels «separatistes».

A la vegada, hom recorria prop d'elements catalanistes de la Confederació Esportiva, perquè influïssin prop dels diaris a deturar la «campanya» tan mal vista en altes esferes i que podia reportar perills per a les publicacions.

Com pot veure's, aquests senyors juguen net.

Esperit esportiu? Bandarrisme esportiu, en tot cas.

És evident que d'això els dos trapacers que portaren la veu cantant en la famosa reunió convocada per a rebre un homenatge i compensar així, en part, el descrèdit en què han caigut als ulls del Comitè, no varen dir-ne un mot. No varen contestar concretament res al que més interessava del debat: la qüestió tècnica i l'eficàcia de les construccions. De si era o no era una «boutade» haver esmerçat nou milions de pessetes en construccions que no tenen cap aplicació pràctica mentre hi ha esports que no polden desenrotllar-se per manca de la més petita protecció.

L'Assemblea convenientment preparada — millor dit, ignorant en absolut del que es tractava — no va ni piular davant la barra dels qui es presentaven a «judici».

De la sinceritat del vot de gràcies que es feren concebir n'hi ha prou amb dir que alguns dels votants estan a sou del Comitè Esportiu de Montjuïc. Un que va «desautoritzar les acusacions de la premsa» confessà no obstant, que no n'havia llegit res i s'atenia a les referències que li donaven els honorables personatges que seien al seu davant. Un tercer (el mateix que ens havia facilitat còpia de la reunió convocada) ens deia la vigilia de la reunió: Ja veieu quina comèdia, aquests barres!

— Però vos us afegireu a l'homenatge, és clar — vàrem dir-li rient.

— Home, el pa de dos pares de família està per damunt de tot...

Aquestes són les altes esferes del nostre món esportiu, vist per dins.

VICENTS BERNADES

DES DE BRETANYA

El Gran Perdó de Locronan

Locronan. Una església plena de molsa, pretext a algunes cases arraulides al voltant d'un vell pou. Dues carreteres que es creuen a la plaça.

El matí és clar. Els turons mesurats s'empenyen fins a la mar, amb cases baixes de teulades idèntiques escampades al seu damunt. Una multitud barrejada s'atapeeix per la plaça. Totes les còfies de Bretanya, tots els vells caps colrats o arrugats tallats en fusta a destralades, i també totes les qualitats de franella i de pullòver dels turistes orgullosos de llurs ulleres de conxa i del séc de llurs pantalons.

En mig d'un gran soroll de ferros, la diligència s'atura davant la taverna del ferrer. Deixa anar un garbuix de dones, banderes i cotxes de criatura. Una escala baixa del sostre tot un material de cuina amb el seu personal.

El borratxo del poble ha anat de pressa i corrents a posar-se un antic vestit nacional d'aquells que només es troben al museu o a les novelles.

Els turistes, encisats de trobar a l'últim el fals pintoresc que desitgen, el retraten, a pellícules senceres, dret, de cara, assegut, agegut, de darrera, de dalt, de baix i de tres quarts. El vell para la mà cada vegada. Per dues pellícules, va a preu fet.

Les nou. Pel carrer pendent, boig de sol, baixa el timbaler, repicant la seva eina amb tota força. Indiferent a la curiositat pública, passa esplèndidament vell amb el seu bell vestit de vellut brodat.

I tot seguit, tres marrecs s'arrapen a les cordes i toquen les campanes amb fúria. L'església és envaïda de còfies.

Està alegre de flors i de garlandes i, el que encara és més per a una església bretona, quasi neta. Es que la solemnitat val la pena.

El Gran Perdó de Locronan només té lloc cada sis anys. Es un homenatge a la santedat de l'ermità Ronan qui visqué llargs anys en aquest país.

Aquesta rara circumstància ha reunit a Locronan tots els capellans que compta el Finistère, i a Bretanya n'hi ha inflació. Agitació, classificació, repartiment en grups. L'encens puja. Les campanes callen, i tot de cop un repic del timbal omple la nau i fa estremir el mar de còfies inclinades. Els capellans amb ornaments s'avancen, seguits de banderes, darrera la colla sonora dels timbals. Davant seu s'obren les portes que donen a la placeta esclafada sota la llum. Davant la porta del ferrer, l'estendard de Sant Ronan s'espera, aguantat per tres minyons cepats, de cara colrada i amarada de convicció.

El seguici avança, entre el repic dels timbals. Volta la placeta negra de gent i, l'una darrera l'altra, cada bandera s'acota com per besar-lo, davant l'estandard de Sant Ronan. Ve la creu. L'estendard s'ajup, després es posa al seu lloc en el seguici, mentre repiquen els timbals feréstecs amb prou entusiasme per esbotzar la pell d'ase.

Una atmosfera mística omple el poble. Els gestos piadosos són fets com si fossin gestos guerrers. Per millor afirmar llur fe, aquesta gent matarien de bon cor. A falta d'altra cosa, tiren escales avall alguns fotògrafs i cinematografistes culpables d'haver volgut fixar el gran gest. Repiquen els timbals. Els capellans avancen sobre les seves amples sabates. El ferrer, radical-socialista i anticlerical, segueix la processó, amb la gorra a la mà. Es d'opinions "avançades". Es republicà, i això és bastant recent a Bretanya per semblar revolucionari encara. El vespre, a la taverna, parla de la Ciència i del Progrés. Però el Gran Perdó es el Gran Perdó. No és cap manifestació catòlica, és una manifestació bretona. El ferrer, aquell dia, va a l'església com tothom.

Hi ha missa cantada, amb les portes de bat a bat. Els camps són feixucs de calor i de cants d'ocell. Al lluny, la mar, desempallegada de les boires matinals, és immensament blava, esquitxada de blancors. Douarnenez està arrupit en un recó de la rada. Per tots els camins dels turons, venint de tots els horitzons, sorgint de darrera totes les mates i de tots els fondals, les còfies i els barrets amb llaços s'afanyen cap el Gran Perdó.

A l'elevació, brutalment, els timbals esclaten i dobleguen els caps sota llur repicar llarguíssim i atabalador.

La missa és dita. La gentada remoreja per la plaça, travessada d'autos claxonants entremig dels crits dels venedors. A poc a poc, cada casa absorbeix la seva part de pelegrins.

Hom menja, dintre les cases i als patis, a les pallises i a les cuines. Xarcuteria degotant, regada amb sidra forta. Les veus pugen, els taps salten. Bromegen en bretó, a plena boca, i les síllabes guturals ressonen en l'ensopiment del migdia. En el clarobscur de dintre les cases, aquestes cares curtides, patinades pel sol i pel vent, totes en angles aguts, són altres tants Rembrandt. Llur addicció forma una raça.

Tot d'una, un volt de campanes, i les portes de l'església s'obren altre cop. Apareix el rector precedint quatre boniques noies amb vestits virolats, portant una Verge de guix pintat sobre llurs espatlles.

Els timbals ataquen una marxa lenta i el seguici surt de l'església. Banderes, imatges, bretons sòlids de cap de pipa, noies vermelles de cara i de pit ferm. Capellans. Les campanes, els timbals.

Tot això passa i canta entremig d'una multitud agitada i remoguda de crits i d'empentes.

La processó comença. No segueix els camins traçats. Segueix exactament les fites del domini de Sant Ronan. Per això cal, a cada Perdó, aterrar tanques i cledes, esbiaixar un camí, trepitjar un conreu.

Es fa. El límit travessava els aiguamolls. I la processó travessa els aiguamolls amb fang humit fins als turmells. Hi passen els timbals, repicant amb una sola mà. Hi passen els capellans, encallant-se amb els ornaments i les lletanies. Hi passen les monges, aixecant-se les faldilles i baixant els ulls. Les noies s'hi tiren amb xiscles. La Verge trontolla fins a 45°.

Tot es travessa. De vegades la processó apareix sorgint del blat com de l'oceà. S'allargassa pels corriols estrets, s'empenteja confusament en les cruïlles. I els tambors repiquen, i els cants s'eleven. Durant dotze quilòmetres va així pels camps. Tot al llarg del curs hi ha petites capelles, guarnides amb quatre branques i un cobrellit, que abriguen una ingènua imatge de fusta viroladament pintada. Davant cada una d'elles, pidolen. Tres noietes que s'han acabat de rentar, boniques com nines de porcellana, guarden un sant lleig, feixuc i roig.

I s'aborda el pujol.

Es fortament pendent, sense ni un arbre, a ple sol. La processó es detura per arrenglerar-se; després, amb una bona embranzida, s'hi enfila resoltament. Això és èpic. Les sabates massa noves rellisquen pel caminet ple de molsa. N'hi ha que reculen dos passos a cada pas, els altres prenen empenta per guardar l'equilibri. En pocs moments, ja no és una processó, sinó una barreja d'homes i dones aferrant-se a la muntanya per no rodolar rostos avall. Un fornit vicari amb botes clavetejades estira una monja sense alè. Una bandera cau sobre una imatge i la fa tintinejar, les noies, que uns pescadors sòlids i previsors recullen en llurs braços. Un militar puja amb un sant sota l'aixella. Els timbalers repiquen al costat del timbal. Rialles, crits, pessics. El masser, tossut, s'entesta a cantar encara; però s'atura, vermell com un perdigot, arran de l'apoplexia. Empenyent-se l'un a l'altre, en un garbuix i tabola, la processó s'enfila entremig de les gatoses. Es un espectacle enorme, dionisíac, ple de vida i de bon humor.

I heus ací, dalt de tot del pujol, la capella de Sant Ronan. Heus ací, sobretot, les taules de beguda. Els bretons recobren alè. Tot és ple. La processó es dissol en una gentada esbufegant, amarada de suor. El sol cau vertical. Els abanderats beuen la cervesa a raig d'ampolla. Els escolans aboquen. Crits, rialles, xivarri.

La terra és bella; l'estiu riu; a la mar fumeja un bonic *steamer*.

El Gran Perdó acaba en el clamoreig humà de l'esforç acomplert, en la bona salut de les races fortes.

PHILIPPE LAMOUR

(De la nostra collaboració.)

El Concurs de MIRADOR

Quines cinc persones voldríeu veure dintre el "Tubo de la Risa"?

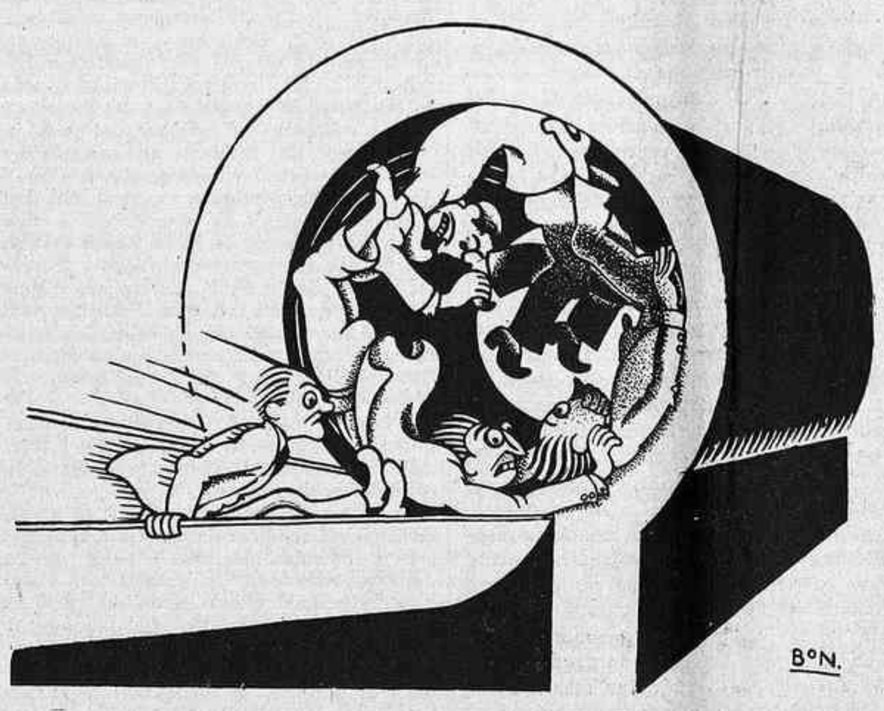

Aquesta pregunta podria ésser la base d'un joc de societat. Resultat d'haver-lo provat en particular, i encoratjats per les pensades que s'acudien als presents, hem decidit de fer-hi participar els nostres lectors, tot fruint per endavant de pensar només en les probables troballes de què els creiem capaços. I com que no ens agrada treballar de franc ni fer-hi treballar, dotem el concurs amb els premis més avall detallats.

En aquest número i en el vinent, doncs, hom trobarà, a la pàgina 7, un butlletí a retallar, a omplir amb el cinc noms triats i a trametre al domicili de MIRADOR, Pelai, 62.

Insistirem, sobretot, a recomanar als que voldran pendre part al concurs, que s'abstinguin de posar noms de desconeguts entre els cinc que ells votin. Cal, per a satisfacció de tothom, que els concursants triïn personatges coneguts, en fruició d'una popularitat guanyada pel motiu que sigui.

No creiem necessari donar una llista dels noms de la gent que tenen alguna representació en la vida d'aquí.

Polítics nostres, artistes, escriptors, gent de teatre, esportius, etc., tots els que hagin sobresortit en un aspecte o altre de la vida catalana poden ésser votats.

A continuació publiquem les bases per les quals s'ha de regir el concurs. Amb el resultat de la votació es formarà la llista per ordre de vots dels cinc personatges que la majoria voldria veure dintre el «Tubo de la Risa», i serà guanyador del concurs aquell que hagi votat la llista exacta o la més semblant a la que surti elegida.

El concurs té, doncs, dos aspectes. Un el de dir quines cinc persones voldríeu veure dintre el «Tubo de la Risa»; l'altre, que en indicar quines són aquestes cinc persones, la vostra opinió coincideixi amb la de la majoria. I aquest últim, com que és el que té realment mèrit, hem pensat premiar-lo com és mereix.

BASES

1. El concurs està dotat de quatre premis: Primer premi, 100 pessetes de llibres; segon premi, 50 pessetes de llibres; tercer i quart premis, 25 pessetes de llibres cada un.

2. La votació es farà mitjançant el butlletí inserit en la pàgina 7 d'aquest número, inserció que es repetirà la setmana vinent.

3. Els butlletins, degudament omplerts amb els cinc noms escollits pel lector, hauran d'arribar a la redacció de MIRADOR (Pelai, 62) per tot el dia 22 del mes corrent.

4. El votant pot no signar el seu butlletí. En aquest cas cal que adopti un lema o una contrasenya per justificar la paternitat de la seva votació en el cas que li escaigués un dels premis que oferim.

5. El dia 23, a la redacció de MIRADOR, es procedirà a l'escrutini dels butlletins rebuts. Els noms dels cinc *elegits* per majoria de vots per anar al "Tubo de la Risa", seran publicats en el número del dia 29 d'agost. Si es produeix algun empat, es resoldrà atenent-se a l'ordre amb què els noms siguin posats a la llista, donant un punt al primer citat, dos al segon, i així successivament, i atorgant el primer lloc al nom amb menor puntuació.

6. Publicada la llista dels cinc *elegits pel plebiscit*, serà guanyador del primer premi del concurs el lector que hagi tramès una llista igual a la resultant de l'escrutini, no sols en els noms, sinó també en l'ordre de citar-los. En cas de manca de coincidència absoluta, guanyarà la llista més aproximada. Els premis segon, tercer i quart seran atorgats seguint l'ordre d'aproximació, de més a menys, de la llista guanyadora.

7. Publicat el resultat del concurs en el número de MIRADOR corresponent al dia 29 d'agost, el guanyador podrà passar per la nostra redacció, de 7 a 8 del vespre, a recollir el val mitjançant el qual podrà retirar a la Llibreria Francesa o a la Llibreria Catalònia els llibres que triï al seu complet albir.

8. MIRADOR es reserva el dret d'anul·lar els vots que, a criteri del setmanari, no puguin ésser inclosos en el concurs per raons justificades.

Feu fer els vostres gravats en la
UNIÓ DE FOTOGRAVADORS
CORTS, 481 : Telèfon 33421

OFICINA INTERNACIONAL DE PATENTS I MARQUES
Josep Torre de Mer Sanromà
Advocat
Balmes, 66 • Aragó, 225 • Telèfon 70873

(c) Ministerio de Cultura 2006

LES LLETRES

LA PORTA ESQUERRA

Conte inèdit de JEAN CAMP

Són ben de plànyer els novellistes en recerca de històries. Amb obrir els ulls i les orelles, n'hi ha prou per collir en la realitat tots els esdeveniments divertits o tràgics que aquesta ens atorga amb generositat.

Els diaris van plens de fets diversos extravagants, els carrers abunden de tipus magnífics, el dia més ensopit pot oferir-nos, si volem, un incident curiós, digne d'ésser contat als lectors.

Sigui'n testimoni la meva darrera aventura, que acabà amb somriures, però que, donada la calor de l'estiu i la irritabilitat dels enamorats d'avui dia, hauria pogut acabar d'allò més malament.

Diumenge passat m'avorria i, per matar el temps, me n'anava a peu cap a Neuilly, on havia d'assistir a la reunió anual que dóna als seus confrares de les lletres i del teatre, el ben conegut escriptor José Hermant.

Una feixuga calor de tempesta, la multitud empentejant-se cap a la festa tradicional de la Porta Maillot, la corrua tumultuosa dels autos, la revoltant olor de benzina cremada, tot plegat m'abaltia al ritme del pas i és amb el cap una mica buit que vaig entrar a casa del mestre.

—Segon pis, la porta de mà esquerra—em digué la portera.

Em fico a l'ascensor, que em projecta fins al replà i surto de la gàbia amb vidres, tot dirigint-me cap a l'esquerra.

Em precedía un jove que acabava de trucar a la porta. Quin figurí més bonic! Vestit de clar, empolvorat de manera encisadora, es desprenia un tal refinament del seu aire, que no em vaig poder estar de pensar, tot estrenyent-me la corbata: "Diria que és un galant jove de cinema."

De moment, el figurí no semblava massa encantat de veure'm allí; em mirava amb enuig i arrugava les celles de mala manera. No en vaig fer gaire cas, no sabent si la visita que ell anava a fer li resultava de menys atractius que a mi.

S'obre la porta, entrem i la cambrera que ens havia obert ens fa entrar al saló.

La mala mania que tinc d'arribar massa aviat! Encara no hi ha ningú. El saló és mig tancat; la casa està en una calma prodigiosa. M'estranya una mica de no veure cap preparatiu de recepció.

—La senyora ve de seguida — ens ha anunciat la cambrera.

El galant jove no prova de lligar conversa. Girant-se'm deliberadament d'esquena, es mira al mirall, s'allisa els cabells, s'acosta a una bella relligadura que lluu en l'ombra.

Per la meva banda, admiro l'elegància de la peça, els bonics bibelots que l'ornen i aquell luxe discret que "situa" immediatament la posició social de l'amo de la casa.

... Però, de fet... que no hi és l'amo de la casa? La minyona no n'ha dit res.

Tot d'una, un frufrú sedós, un riure clar de teatre i la senyora José Hermant és davant nostre. El jove es precipita, li besa els dits; jo m'inclino tot murmurant el meu nom i, alçant la vista, em trobo davant la criatura més bella del món. Si el seu marit dóna a les heroïnes de les seves novelles les faccions d'aquesta dona deliciosa, deu fer-ne veritables fetilleres.

De més a més, l'oval perfecte d'aquesta cara, aquests ulls immensos, aquest coll tan superbament modelat, tota aquesta harmonia vivent i jove, no recorda aquelles princeses d'ensomni que passen, tot somrient, pels films de gran espectacle? Un gest, una reverència, i heu-nos ací asseguts tots tres, una cigarreta rossa als llavis.

Els primers mots vacillen, lents a pendre vol. El meu company, decididament poc loquaç, s'arrecona en una dignitat esquerpa que estronca tota expansió.

—Heu vist *La crida de l'amor?*—em pregunta la bella senyora.

—Confesso que no. Però aviat, sens dubte...

—Es un bell film — assegura—. Quina llàstima que l'hagin confiat a una colla de figurons!

—Ah! de debó!

Prenc un aire convençut, esperant explicacions.

—Han volgut massa estrelles — prossegueix amb un accent estranger—. Ja us podeu fer càrrec de l'ensalada. De Milo, Blaisine Ardy, Jean Régné, tots francesos evidentment. Sembla que ara el públic exigeix nacionals. Amb tu i jo, em sembla que ja n'hi ha prou.

I el seu dit assenyala la direcció del figurí de moda.

—Hi estàs molt bé, tu. I com que el públic ve així que veu el meu nom pels cartells, amb nosaltres n'hi hauria hagut prou per assegurar l'èxit del film.

Aquest gata-maula de José Hermant, fet i fet! Ja m'hauria pogut avisar que la seva dona fa cinema, que és favorita del públic i que és... italiana segurament. Però per què no ve ell, i així podré saludar-lo?

—Tindré molt de gust d'aplaudir-vos, senyora, i estic desolat de no haver pogut barrejar més aviat els meus aplaudiments als del públic.

Un somriure és la meva recompensa, però el galant a penes desarrugat manifesta una nerviositat sensible. S'aixeca mentre nosaltres callem, va amunt i avall de l'habitació, se'ns acosta i, de cop, explotant:

—Escolta—diu a la senyora, i se sent com les síl·labes xiulen entre les seves dents—si has de tenir una conversació seriosa amb el senyor (i es repenja sobre les paraules, apuntant-me amb el seu índex)—, per mi no estiguis, t'ho demano; ja m'esperaré a l'habitació del costat.

—Amb el senyor?

La senyora em mira, esverada, mentre la meva cara reflecteix la mateixa incomprensió.

—Amb la senyora?

I aleshores sóc jo que miro la meva interlocutora. Un silenci d'alguns segons ens sembla una eternitat.

—Com—interroga—, el senyor no va amb tu?

—De cap manera.

—No és un dels teus amics que em portes i que, a més a més, encara m'has de presentar?

—No, de cap manera. El senyor ha entrat amb mi. No te l'he presentat perquè jo no el conec.

M'alço amb el sentiment que acabo de cometre una planxa d'aquelles que fan època en la vida d'un home.

—Perdó, senyora. Es a la senyora José Hermant que tinc l'honor de parlar?

—Quina broma! Sóc Beatrici Rímini, la "star" del Consorci franco-nipó.

Infern i damnació! Ara ja no trobo estrany que sigui tan bonica, mentre un ascensor invisible semble dur-se-me'n a vint peus sota terra, en una davallada vertiginosa.

M'empasso un glop d'aire i provo d'assegurar el peu.

—Beatrice Rímini, la creadora de *Tota per tu!*, de *Seré teva*, l'estrella d'*El teu cos és déu* i de cent altres èxits mundials?

—Sí, senyor, sí—explota el jove—; Beatrice Rímini en persona. Aquest nom estalvia més llargues explicacions.

Una riallada ens detura. Beatrice es recargola veient la cara que fem i sentint les meves embarbussades explicacions.

—Ja veus, Olivier, que el senyor encara és més distret que jo. Vós anàveu a casa del meu vef de replà. La porta de l'esquerra, senyor, de l'esquerra. Vós heu trucat a la de la dreta.

La misericòrdia de Déu és infinita. M'arrapo a aquest nom d'Olivier que acabo de sentir com a un salvavides.

—Olivier?... Heu dit Olivier? Però, estimat senyor, si he tingut el plaer de tenir-vos per intèrpret, ja fa cinc anys, a Tolosa, en el meu drama *Els Albigesos*. Recordeu? Jo sóc l'autor.

—En efecte, senyor—es digna somriure Olivier, tot allargant-me una mà dreta conciliadora, mentre, amb la mirada, no cessa d'empènyer-me cap a la porta.

—Ara us acompanyo—murmura la "star".

M'inclino, tartamudejo, saludo, somric: no sé ben bé el que faig i, de recules, me'n vaig cap a la porta, mentre, al meu darrera, les dues estrelles en les apreciacions de les quals més m'estimo no pensar, deuen bescanviar, com en el final dels films que encarnen, un d'aquells petons que no s'acaben mai i fan estremir, en les sales fosques, la jovenalla en mal d'amor...

JEAN CAMP

Premi Joan Crexells

Segons han recollit els informadors literaris dotats de més nàs, el Premi Joan Crexells 1929 s'haurà de decidir aquest any entre els noms més cotitzats del món literari català. Ho diem no per descoratjar els possibles inèdits, sinó amb una alegria molt natural.

Potser aquesta alegria no sigui compartida pels membres del Jurat, que no poden deixar el premi desert. Sigui com sigui, ja se sap que sempre hi ha descontents.

DEMANEU pertot el matamosques

RADIOL

El de millor perfum, el més econòmic i l'únic d'eficàcia

LABORATORI CREOTAL, Batista, 12 (S. M.). Telèfon 51822

ELS LLIBRES

H. G. WELLS, L'Home Invisible

(Biblioteca Univers)

Les aparicions de Wells en català han estat fins ara sortoses. Fa uns quants anys la col·lecció "La Novella Estrangera" va publicar *The Country of the Blind*, un dels contes més característics i bells d'aquest escriptor, en una traducció molt discreta. Ara ha tocat a Just Cabot el fer-nos la de *L'Home Invisible*.

Aquesta traducció és tan adequada que he tingut de fer uns ulls molt vius per a trobar-hi cap tara. Amb tota la mala intenció de què sóc capaç farà remarcar una inadvertència: la traducció de *blank* per *blanc* (pàg. 31); un cas de literalitat excessiva: *silk hat*, que sol designar en anglès el *barret de copa*, és traduït sistemàticament per *barret de seda*. Aquestes tares que, de fet, si no les cerqueu, us seran tan invisibles com l'home de què es tracta, i potser un parell més de més lleus encara, són totes les que he pogut descobrir en una traducció que representa tota la sèrie de les dificultats de què una traducció és susceptible.

La majoria de les traduccions que es publiquen no són pas tan nostrades com caldria. Recordo perfectament una versió directa de l'anglès, de què em calia traduir moltes de frases literalment al francès per començar a entendre-les una mica. No tots els casos de traduccions mal fetes són tan misteriosos com aquest. Gèneralment, la lectura d'una traducció mitjana us produeix un mareig lleu, com la vista d'uns quants metres de film desfocat. I podeu estar segur que el traductor ha fet la seva tasca amb aquella facilitat i aquella alegria. No veient dificultats enlloc, no ha pogut encaparrar-se a resoldre-les i, sense adonar-se'n, ha deixat per a la paciència del lector aquesta tasca enutjosa.

Llegint *L'Home Invisible*, en canvi, el lector català no necessitarà per a res la seva paciència. Les dificultats es fonen en la tasca ben feta. Just Cabot ha sabut trobar en la nostra llengua l'equivalent de la bella prosa de Wells. La nostra atenció, no neguitejada per mancaments del vehicle literari, pot seguir a tota marxa les perfomances extraordinàries de Griffin. I val a dir que les aventures d'aquest home, tan científicament i egoísticament esdevingut invisible, es mereixen ben bé la nostra atenció. Explicant-les, Wells desplega la seva magnífica tècnica de narrador; i quan us adoneu que, fet i fet, tota la història no és més que un seguit de variacions sobre un tema limitat, encara us admireu que hom pugui aprofitar tan bellament una idea senzilla, per ben trobada que sigui.

Una de les bones obres que farà, per escreix, la publicació de *L'Home Invisible*, serà de desenganyar definitivament els comentaristes mal informats que no poden esmentar Wells sense mencionar Jules Verne, com si aquests dos escriptors tinguessin res de comú; la qual cosa alleujarà els comentaristes ben informats de l'obligació d'anomenar Jules Vernes quan parlen de Wells, per a dir que aquests dos escriptors no tenen res de comú. El francès de frases fetes de Verne fa un trist paper al costat de l'encert expressiu que tots els crítics anglesos reconeixen a Wells. L'encís especial de Verne no té cap relació amb la bona literatura, mentre que l'escriptor anglès és un dels millors novellistes contemporanis. Científicament, Verne se sol revelar com un erudit de diccionaris enciclopèdics; Wells, en canvi, té una sòlida preparació científica que actualment es manifesta magníficament amb la publicació de *The Science of Life*, obra que l'any que ve, quan serà traduïda al francès, desfermarà la fúria dels nostres creacionistes més simiescos.

La nota que precedeix la traducció de *The Invisible Man* fa notar escaientment la dissemblança entre aquests dos escriptors de què hom ajunta tan barroerament els noms. No tan escaientment, al meu parer, diu que "no cal pensar que l'interès novellesc de *L'Home Invisible* es vegi minvat pel tractament de problemes polítics i religiosos". Certament, aquests problemes no sorgeixen en l'obra de Wells oferta ara al públic català. En aquest aspecte, *The Invisible Man* és una excepció en la producció copiosa del novellista anglès. Però, puix que l'home és un ésser polític i religiós (almenys als països mitjanament civilitzats), no sé veure com la política o la religió, que cal no confondre amb la propaganda egoista de partit o de doctrina, puguin fer minvar l'interès d'una novella que estudiï a fons els caràcters humans.

Altrament, jo no sóc pas dels que creuen que no s'han d'escriure sinó obres d'intenció profunda. D'intencions d'aquestes, l'infern de la mala literatura n'està atapeïdament empedrat. Una novella interessant i ben escrita té en ella mateixa tots els justificants que li calen. Així, aquesta novella de Wells, que Just Cabot ha traduït tan competentment al català, està plenament justificada.

C. A. JORDANA

Entorn de la F. B. M.

A la recerca d'una explicació

Uns comentaris sobre un tema estival, tractat amb una "nonchalance" no menys estival per molts dels opinants, ha permès al jove director de la F. B. M. d'escriure una elegia punyent. El senyor Estelrich, després de resumir les activitats de la F. B. M. i de les seves filials, la F. B. C., la B. H. C. i alguna altra, nades d'un comú mecenatge, es dol que mentre que el públic ha correspost amplament a l'esforç dels promotors, la nostra crítica, en canvi, ha emmudit. Estelrich en treu la conclusió que, per causes totalment ignorades, s'ha congriat contra la F. B. M. una atmosfera hostil.

Contra la F. B. M. i contra els seus homes. Estelrich exagera, evidentment: a tot estirar, podria concloure'n indiferència. No és pas, certament ell, qui es pot plànyer del tracte del nostre periodisme. Si l'actitud d'ara fós deliberadament hostil, la conxorxa del silenci s'hauria fet des del primer dia: la ràpida promoció d'Estelrich, en un petit món literari com ell creu que és el nostre, hauria almenys evitat els ditirambes que tant a l'empresa com a ell—segons ell mateix confessa—li foren dedicats els primers temps d'actuació. Fatalment, la impulsió de la F. B. M. n'hauria patit. No ha estat pas així.

La cooperació no va faltar. Si avui la F. B. M. té 1,800 abonats i el tiratge es tanca a 4,000, cal no oblidar que aquest resultat és sobretot degut a la cooperació exemplar dels periòdics. Comunicats oficiosos, intervius, ressenyes dels actes de propaganda: generosament, els diaris cediren tot l'espai reclamat a l'apoteosi de la nova empresa i del seu director. Varen sortir els primers volums, la premsa els saludà cordialment, i els comentà moltes vegades a costa del peculi particular del crític, el qual rebia els volums mitjançant subscripció. Això ja no era correspondre massa al tracte de la nostra premsa. Algú es començà de retreure.

Diguem ben clar, per esvair tot equívoc, que les edicions F. B. M. són lloables. Gran part de les versions, quant a fidelitat al text, són tal vegada superiors a les de la "Guillaume Budé". L'edició parla molt bé de la nostra tipografia. I doncs?

I doncs. Com fou llençada la F. B. M.? Com són llençades moltes de les nostres empreses editorials, que després han de plànyer-se d'aquest mateix silenci: "traient el Sant-Cristo-Gros." Vet aquí el perill que Estelrich hauria pogut preveure.

Les edicions de la F. B. M. no són pas perfectes, naturalment: ningú no hi aspirava. Alguna versió incorrecta, dissentiments quant al criteri seguit en la qüestió tan excitant aquí encara: l'art i la moral...

El "tabú pairal" d'una banda, i d'altra la susceptibilitat del senyor Estelrich, frustraren una polèmica que tot just iniciada calgué ofegar. A algú li fou suggerida la conveniència de cessar discòrdies que derrotarien el profà i li presentarien com un desastre qüestions simplement opinables... El front únic, com sempre. A d'altres els en dissuadí la situació privilegiada que Estelrich té en les directives editorials; la vida és tan dura! L'engrescament del director i alguns col·laboradors, a l'Arc de Barà, ja havia creat un incident penós: suscitar qüestions ja semblaria entossudir-se a liquidar qüestions personals... i hom optà pel silenci.

Es per això que no hi ha hagut crítica. Crítica hauria representat polèmica. El camí seguit per la F. B. M. aquests últims temps no té massa simpaties. Per a "aquesta gent de les redaccions" ha estat una forta decepció veure vestits amb circumloquis el Catul i l'Horaci, i veure com mentre la Fundació servia l'Ausoni, el Varró el Polibi i tot el Sèneca! hom evitava el compromís del Plaute, de l'Aristòfan, del Marcial, per tal que els abonats pudibunds no es donessin de baixa.

Sí, Estelrich replicarà que és un atzar. Hom no pot publicar de cop les obres mestres, i acumular pels anys a venir tota la fullaraca clàssica. Els subscriptors s'anirien refredant... Però en tot cas, això no justificaria que sistemàticament hagin estat arreconats els autors perillosos; a tot estirar, evidenciaria l'error inicial de la Fundació en projectar la publicació íntegra dels llatins i grecs. No tots els llatins i grecs són clàssics... En definitiva, han quedat massa llibres per tallar als prestatges dels subscriptors.

El crític havia, doncs, de triar: o fer perillar la senyera i afrontar una impetuosa visita del senyor Estelrich, o callar. —Perquè en aquest país les qüestions sempre queden limitades a dilemes semblants—. I ha optat per callar: actitud còmoda si voleu, però digna. Més que res, el caràcter que des del primer dia es donà a la capta de subscripcions, coaccionava ja la futura llibertat del crític. Ja el senyor Vallès i Pujals, en una ocasió memorable, demostrà com es pot especular amb aquest "tabú", i fins on hom pot arribar abans que la corda no es trenqui.

L'observació del director de la F. B. M. planteja, doncs, una qüestió molt més interessant: la servitud de la nostra premsa. Servitud voluntària, potser, però servitud. Estelrich sap pla bé que fins fa molt poc temps—i qui sap si dura encara!—no hauríeu trobat lloc per combatre les intemperàncies d'un moralista, el sectarisme d'una crítica sagristanesca, la impudència dels que amb el xovinisme es basteixen un clos menys escandalós que el del senyor Vallès... Adhuc si, com no és afortunadament el cas, l'obra de la F. B. M. hagués estat francament deplorable, quin diari nostre hauria gosat donar-hi publicitat? Estelrich, doncs, sembla que no podia ignorar la causa d'aquest silenci.

Fet i fet, a qui perjudicava aquest silenci? No pas a la Fundació, la prosperitat de la qual ha quedat ben assegurada, amb crítica o sense. Si algú podia queixar-se, era el lector. Per què, doncs, se n'inquieta el senyor Estelrich? No eren pas variacions sobre el tema estival el que li faltava. Ell té prou recursos.

Ara, si ell no cercava una explicació, tot i desagradable, sinó una polèmica en la qual ell fer un paper brillant—propaganda gratuita —, no hem dit res. Se la farà tot sol.

C. M.

Coincidència

Hi ha hagut inventors que, sense saber-s'ho l'un de l'altre, han fet una mateixa troballa; autors que han donat el mateix argument a llurs obres respectives i han pogut demostrar que cap d'ells no havia plagiat l'altre... Al copdavall, si només hi ha, segons sembla, un nombre determinat de situacions teatrals, i una cosa aproximada deu succeir en els altres ordres, cal reconèixer molt d'enginy als autors de tota mena a saber-nos servir plats idèntics sota cuinats diferents.

En el ram dels xistos es veu que passen coses per l'estil, coincidències curioses. N'hi ha que desapareixen fins a ésser totalment

— Penseu que encara no té deu mesos i ja enraona; ahir va dir-me papà.

— Pobra criatura, si és tan petita... què sap ella.

oblidats i tornar a reaparèixer al cap d'uns anys. N'hi ha que, esbravats de tan populars en certs països o en certs medis, són inèdits i d'èxit segur en d'altres. Es donen també, ja ho dèiem, coincidències. Per exemple, aquesta:

El lector recordarà el dibuix de Benigani que publicàvem en el nostre número anterior, de l'1 d'agost. Doncs bé, a *Le Rire* de París del 3 d'agost, és a dir, sense cap possibilitat de plagi, ha aparegut el dibuix que amb la seva llegenda reproduïm.

Potser, encara que més gran, només hi pot haver, en tot el món, una quantitat determinada de xistos i per força s'han de repetir de bona o mala fe.

BRASSALETS FANTASIA
BROCHES NOVETAT
J. ROCA
JOIER
RAMBLA DEL CENTRE 33
PASSATGE BACARDÍ 2

COL·LECCIÓ POPULAR LES ALES ESTESES : Dissabte, dia 10 surt el quart volum CANÇONS DE REM I DE VELA, per JOSEP MARIA DE SAGARRA • 80 planes • 60 cèntims

(c) Ministerio de Cultura 2006

I EL TEATRE

Un monopoli indesitjable

Actors, autors i empresaris comencen a preocupar-se d'un fet que té una importància vital. No és cap secret per a ningú que una gran societat cinematogràfica amb característiques de trust controla la majoria de sales d'espectacle de Barcelona i va camí de controlar la majoria de les de Catalunya. De bon començament aquest trust va inspirar una certa satisfacció i fins un cert optimisme. Un hom es felicitava de veure que en algun ram els catalans adoptaven mètodes moderns, aptes per millorar la indústria i per plantar cara a les colossals potències d'Ultramar. Tanmateix semblava que la "Cinaes", mena de Sant Jordi, venia a deslliurar-nos del drac americà, cada dia més opressor... El bon cinemòfil es prometia les millors pellícules en els millors locals i als millors preus. Naturalment que ja aquestes ilusions eren excessives. Però tampoc semblava natural que la realitat vingués si fa no fa a capgirar-les enterament. I que sense que es pugui dir que Sant Jordi s'hagi passat al partit del drac, el públic no ha pogut comprovar altre efecte del trust que un positiu *décalage* dels programes...

Però en fi, l'esbrinament d'aquest aspecte de la qüestió no és de la nostra incumbència; pertany als companys que ocupen la plana número 6. En canvi, hi ha una segona activitat de la "Cinaes", que evidentment entra en la nostra esfera. Em refereixo a la manera com exerceix el control de les sales foranes. Les condicions de lloguer que imposa a les companyies de teatre són francament ominoses, per no dir prohibitives. Enguany a moltes poblacions de Catalunya, cap companyia de "tournée" no s'ha vist amb cor de donar-hi ni una representació, per la senzilla raó que les companyies no es poden permetre el luxe de treballar per altri.

No ignorem que la lluita és difícil, perquè el volum d'anunci que escampa la "Cinaes" li assegura sense esforç el silenci benvolent de gairebé tots els diaris. Però la muralla no és tampoc impenetrable. La bandera que poden arborar els autors, actors i empresaris de teatre és massa palesament patriòtica perquè tard o d'hora els directors de diaris no sentin la necessitat d'hissar-la. La qüestió és començar.

Els organismes de la gent de teatre no estan tan desemparats i inermes que no puguin repellir l'atac i anar a una contraofensiva.

* * *

A Nordamèrica el teatre també ha passat la seva hora de perill al costat de la prepotència del cinema. Però, d'una banda, l'existència de fortes empreses teatrals que tenien assegurats nombre de locals en tot el territori de la Unió i, d'altra, una resta de pudícia dels monstres anomenats Paramount, Metro Goldwin, Fox, etc., han evitat la catàstrofe. Els directors d'aquestes cases han tingut punt a destruir el teatres de melodrama, que són considerats i amb raó com els veritables competidors del cine, puix que treballen *grosso modo* sobre la mateixa clientela. Però, en general, han respectat els teatres de comèdia i especialment els teatres d'art. No és estrany àdhuc de veure fortes empreses de projecció de pellícules que mantenen oberta i en plena funció una sala de teatre. En un mot, hi ha hagut per part de tots, més o menys conscient i més o menys pura, la idea que no era lícit d'escanyar l'art dramàtic i de soterrar-lo sota una muntanya de dòlars.

Això a Amèrica! Això a la pàtria del cine!

Aquí encara és l'hora que no hem tret al mercat una sola pellícula autóctona que tingui cara i ulls o que es pugui mirar sense acompanyament de "saetas" o de "jotas" o de "sardanes". Però ja ens batem com a lleons per defensar el dividend dels grans magnats d'Hollywood.

* * *

A París, com a totes les capitals *capitals*, hom no para de construir teatres nous. Cert que les banques i els americans conspiren per apoderar-se dels vells teatres i que sovint obtenen èxit. Però l'amor a l'art de Talia és prou ferm perquè nous constructors cuitin a cobrir les baixes, gairebé sempre amb un guany de confort, d'instal·lació i de modernitat.

Un dels senyals més innegables del persistent provincianisme de Barcelona és precisament el seu tebi amor al teatre. El seu poliglotisme no basta per a justificar-lo. Buenos Aires és infinitament més políglota que Barcelona i no obstant té una vida teatral deu vegades més pròspera. (Només en els dos últims mesos han passat pels escenaris de la capital argentina les següents figures amb llurs companyies: Moissi, Wegener, Ruggero Ruggeri, Víctor Boucher, Feraudy, Díaz de Mendoza i la Lòpez Heredia, sense comptar naturalment les companyies del país i les d'òpera i opereta.)

Però no ens despistem. Hem començat parlant de París. Pocs dies ha, sobre el terreny que ocupava la casa d'Eugène Scribe, ha estat inaugurat el nou teatre Pigalle, bastit pels senyors de Rotschild. Els crítics parisencs, que tenien el costum de queixar-se de l'utillatge anacrònic de llurs teatres, aquest cop s'han llevat el barret amb respecte. El teatre Pigalle és tan bo com una de les bones sales de Berlín o de Nova York. El ram de l'electricitat és una meravella. Té quatre escenes superposades que mitjançant un ascensor pugen al nivell de l'escenari. D'aquesta manera els entreactes poden ésser reduïts al mínim o suprimits totalment. La confortabilitat dels seients és perfecta... En fi, el teatre Pigalle és simplement el que ha d'ésser un teatre l'any 1929.

A tot arreu no tenen la desgràcia i la paciència de conservar en servei barraques erigides fa més de mig segle i que ja aleshores representaven un pacte amb la misèria.

L. T. B.

El viatge a Amèrica de Borràs "cadet"

— Per què us en vàreu anar a Amèrica?

— Perque no em sé estar quiet. Cansat de passejar per la Rambla o arreplegar funcions de «tournée», em vaig decidir un dia a travessar l'Atlàntic, embarcant el mes de març de 1928 en el Piave, petita embarcació amb quinze o vint cabines i on els viatgers mengen a la taula del capità. Ja sóc a l'Havana, que és una ciutat maniàtica de reformes. Fa l'efecte que les places es canviaven de lloc dia per altre i els carrers es feien més amples cada setmana. En Pere Boquet de Recasens em va portar al «Centre de Repòrters» i en una festa íntima em feren recitar unes poesies castellanes. M'aplaudiren molt. Diguí la balada d'*El ferrer de tall*. M'aplaudiren més, tot i no ente-

nent-ho. L'empresari senyor Estrada que va sentir els aplaudiments em va oferir un contracte per a passar al Teatre Nacional amb la seva companyia de la Comèdia. Poc després debutàrem presentant-me amb *El místic*, de Rossinyol. En castellà, naturalment.

— Exit?

— Molt. En sortir es varen encendre els llums de la sala i m'ovacionaren. En acabar fou, sincerament, un gran èxit. Estava emocionat.

— Va durar la temporada?

— Un mes. Vàrem fer *Terra baixa* i *El alcalde de Zalamea*, *Les garses*, i *La cadena de los hijos*, obra nova de Casimir Giralt. Amb tot i la calor el teatre s'omplia. Vàrem guanyar molts diners. Els dos últims dies, i a petició del públic vàrem representar *Don Juan Tenorio*.

— En ple estiu, el *Tenorio*?

— Sí, senyor. El darrer dia férem una recaudació de 1.900 dòlars. Tant va ésser l'èxit que un empresari m'oferí unes funcions a pobles propers a l'Havana, assegurant-me 100 dòlars diaris i no vaig acceptar.

— Res més?

— Llavors es varen presentar els negres de Santo Domingo que em venien a oferir un contracte molt bo per anar amb ells. Jo tenia ganes d'anar a Mèxic i els vaig dir que no. Però mireu si era bo el contracte dels negres de Santo Domingo, que el va arreplegar el representant d'un altra companyia. Vaig desembarcar a Veracruz a l'endemà de l'assasinat de l'Obregon. Tenia ganes de tornar-me'n.

— I Mèxic, què?

— Mèxic és un país magnífic i jove que lluita i vol trobar-se ell mateix i que ningú de fora el destorbi. La vida no té cap valor. Mireu si s'ha d'anar amb compte amb això de la vida i la mort, que no hi ha *claque* als teatres perquè tothom porta revòlver. Si, davant d'un fracàs uns quants decidits es posessin a aplaudir, se'ls estroncaria la carrera allà mateix. Allà, quan no agrades no agrades, i quan plaus fins et toquen *diana*.

— Com ha anat això?

— Sí, senyor. Allà, quan hi ha grans ovacions als finals dels actes es demana a l'orquestra que toqui *diana* i s'encenguin els llums de la sala. Això sí, són gent difícil d'acontentar. El dia que em vaig presentar a San Luis de Potosí, en sortir uns quants catalans em varen aplaudir i un espectador de primera fila es va aixecar de la butaca i fent callar els tímids aplaudiments digué: — *Esto después, si se lo merece*. Figureuvos com vaig començar la comèdia.

— Com la vàreu acabar?

— No ho sé. Tan sols recordo que aquell terrible espectador digué cridant: *Muy bien, así se hacen comedias*.

— No vàreu interrompre cap funció amb motiu de la revolució?

— Cap, ni una. El que no havia vist mai és un exèrcit tan abnegat com el mexicà. Quan viatjàvem pels Estats Mexicans, xerràvem amb els soldats que vigilaven els trens. De vegades s'iniciava l'atac, en arribar a qualsevol zona muntanyenca. Als primers temps tots ens llançàvem a terra per por. Després ja ens acostumàrem als atacs i fins sortíem amb les tropes del Govern a veure com fugien els rebels.

— I ara què?

— Ara vinc a fer de turista. Vull veure l'Exposició, comèdies, fer un viatge per Europa, tornar a Amèrica i després, si em convé, signar un contracte de pellícules parlades...

Borràs *cadet* ja està engrescat. Les aventures i els projectes li surten com els coloms del barret d'un prestidigitador.

— Una nit, parlant amb el president Portes Gil... — M.

A propòsit del teatre nordamericà

El teatre primitiu, teatre pintoresc

El teatre americà del segle XIX es compon o bé de traduccions de totes les obres d'èxit europeu o bé de melodrames farcits de sentimentalisme ploraner i llastimós. Com que no hi havia cap reglamentació, els americans prenien d'allà on volien les obres i les representaven. Per fortuna, una reglamentació internacional provisional ha arranjat tots aquests interessos. Les obres teatrals autòctones donades a conèixer al públic americà eren d'una excessiva tendència enternidora, i estaven inspirades en les obres de Sardou o d'Ibsen. Un any abans de la guerra de Secessió, un actor irlandès, Dion Boucicault, de gran popularitat a tota Amèrica, va escriure i representar una obra titulada *Octoroon* i en la qual l'esclavatge jugava un *rol* transcendent. Dos anys després de la guerra civil, Austin Daly va escriure una comèdia sobre la vida a Nova York titulada *Under the Gaslight*. Més tard va escriure *Horizon*, també d'ambient americà.

L'autor més popular d'aquesta època que en podríem dir de transició, entre l'obra general europea, representada per estalviar-se els drets d'autors, i la del período de realització dramàtica nacional, davant d'haver de pagar, fou Bronson Howard qui aconseguí grans èxits amb les seves comèdies populars, que ell mateix rebaixava de to per a fer-les arribar més fàcilment als públics. La seva darrera obra fou escrita l'any 1889, en col·laboració amb M. Brander Mathews, professor de la Universitat de Colúmbia i historiador del teatre americà. L'obra es titulava *Peter Stuyvesant*.

Dels altres autors, dos varen morir molt joves, Clyde Fitch i William Vaughin Maugham, que obtingueren èxits populars amb llurs obres externes. Clyde Fitch adaptà moltes comèdies franceses i alemanyes i quan va morir, als quaranta quatre anys, tenia la intenció de renovar-se totalment, deixant de banda l'èxit popular i pensant només en la seva obra personal.

Cal afegir a aquests noms del período de transició, els de William Gillette i Augustus Thomas, que treballaren per la grandesa del teatre d'èxit popular, contrari al nou teatre americà, del qual parlarem més tard i que té un valor notable i precís. Augustus Thomas era una mena de Frederic Soler del teatre americà, que coneixia tots els trucs i truquets per impressionar el públic i que va escriure més de seixanta comèdies o drames, d'èxit viu i fàcil. La crítica jove més contrària a ell no deixa de reconèixer-li avui dia, considerant l'ambient de l'època, els materials que tenien per treballar i les influències del públic, un cert mèrit com a tècnic.

Cal, però, amb aquests autors, citar-ne d'altres: James A. Herne, William V. Moody, William Harrigan i Charles H. Hoyt, que també aportaren com els altres l'ambient americà, amb els seus tipus locals per a distreure a la gent. Seria injust de no dir que entre totes aquestes comèdies, la que es considera digna de respecte, acceptant el fons i la forma convencional, és *The Great Divide*, de William V. Moody, autor considerat com el més sensible i intelligent de tots ells.

El teatre americà en la seva naixença trobà en el carrer els seus tipus teatrals. Així com els sainets catalans, madrilenys, andalusos, valencians, etc., donen un panorama dels costums i les gents de l'època, el teatre americà fa el mateix. El pastor negre, el xinès planxador — no hem d'oblidar que a Nordamèrica no hi ha planxadores i que qui fa aquesta feina són els xinesos —, l'alemany acabat d'arribar, el pagès de la Nova Anglaterra, el propietari de Virgínia, el burgès renovador, l'irlandès sentimental, el jueu despert, etc., eren els tipus vius del teatre inicial. Amb aquesta barreja el públic s'acostumà a mirar de cara els problemes que tenia davant, no tan sols a l'escenari, sinó al carrer. Aquell naixement de Cosmòpolis, de Bebeltown, era per ell una descoberta. Es ben cert que crítics durs com Richard Burton, Sheldon Cheney, Isaac Goldberg, diuen que aquest teatre no té res a veure amb la literatura i amb l'art, però sense aquest teatre primitiu i pintoresc, documents actualment precisos i necessaris per a reconstruir l'ambient històric de l'època, no hauria estat possible tota l'estesa del teatre modern nordamericà, del qual parlarem més endavant.

El teatre a Nova York avui dia

Cada nit s'obren al públic seixanta cinc teatres neoyorkins. Aquests seixanta cinc teatres estan oberts les cinquanta dues setmanes de l'any. El públic va al teatre, tot i trobant-lo car. Però l'espectacle car és un principi essencial dins la norma de la vida econòmica nordamericana. Espectacles bons, però cars. Serveis públics bons, però cars. Administració pública bona, però cara. Transports bons, però cars. Alimentació bona, però cara. Tot és car, però tot és bo. Es clar que l'espectacle que entenen per bo els uns, els altres el consideren dolent. Es clar que l'autor de Broadway no serà bo pel públic dels vuit teatres d'art de Nova York, però el públic abans d'anar al teatre ja sap el que vol. I el que vol és el que paga, encara que sigui car, per a gaudir-ne una estona.

L societat *Dramatists' Guild of the Authors' League* està composta d'uns dos cents autors que cada any indefectiblement estrenen una obra. Hi ha una xifra semblant d'autors no inscrits a la Lliga i que es guanyen la vida igual que els altres, però que no es volen ajuntar a cap entitat. Això, de totes maneres, va camí d'arranjar-se, perquè s'han adonat que els interessos econòmics res no tenen a veure amb els espirituals, i que la Societat té com a corporació més força per a tractar amb empresaris i *producers* que no pas el valor individual de cada autor.

A un home de Nova York, com a un ciutadà de Buenos Aires, li és més fàcil seguir el corrent de teatre internacional que no pas a un contribuent de París o de Barcelona. Aqueix sentit exclusivista nacional, xovinista de París, que es llença al damunt de les obres estrangeres, o suara contra la invasió del teatre nordamericà, no el tenen els *producers*, *metteurs-en-scène* i empresaris neoyorkins. Es clar que a França el que els fa por és que amb la invasió del teatre nordamericà perdran aquella influència que fins ara ha tingut el teatre francès arreu d'Europa i a certes repúbliques sudamericanes.

En els escenaris dels seixanta cinc teatres de Nova York es representen obres de tots els autors coneguts, siguin d'avantguarda o no, del món. Allà on hi ha un èxit, allà el van a buscar els americans. Blasco Ibàñez em deia, un dia, el sentiment que sentien els empresaris nordamericans en saber que l'autor de *La Barraca* no havia escrit mai una comèdia. En tenien un gran sentiment.

— Faci'n una — li deien —. No se'n penedirà. El farem milionari, multimilionari...

El que volen la majoria d'aquests teatres és una comèdia d'èxit damunt del públic. Dels seixanta cinc teatres només n'hi ha vuit dedicats al teatre d'art; els altres volen una comèdia rodona, un problema simple, plantejat, lligat i resolt, però que frapi al públic per la seva emoció, novetat, interès o curiositat. D'ací l'èxit d'un Bayard Veiller, per exemple.

S'ha de tenir en compte que el públic viu entre l'emoció del cinema i la del teatre. Que el cinema ha donat al gros públic una singular educació, diguem-ne artística, per no emprar el mot d'En Dalí, antiartística, i que fa que es divideixi en dues forces: els que quan van al teatre volen un art diferent al dinàmic del cinema, i els que no els ve bé canviar de to i volen que el teatre sigui un cinema més a prop de la realitat.

Aquest teatre, com ja diguérem en una crònica passada, és el teatre de Broadway, equivalent al teatre de *boulevard*; o al teatre del Paral·lel, per exemple, salvant sempre les diferències d'ambient cultural o espiritual, però per a trobar un símil extern que doni idea de la lluita plantejada.

Un cop vista aquesta situació del teatre nordamericà en general, parlarem dels vuit teatres d'art de Nova York i de la seva lluita econòmica. Perquè també la tenen, i dificultosa.

Com a tot arreu.

FRANCESC MADRID

LA MUSICA

FALSES RELACIONS

Circumstàncies especials de comoditat, de facilitat, de similitud, de contemporaneitat, d'habitud, ajunten moltes vegades dues coses, de tal manera que semblen dependre la una de l'altra, com si tinguessin una relació íntima d'essència o de causalitat, quan no fan més que coexistir per raons circumstancials tals com les que dèiem al començar.

Això passa molt amb certs instruments musicals i determinats fets, actes, idees, o espectacles que acompanyen. I de tal paral·lelisme se n'usa per evocar, amb el so dels especials intruments o (procediment còmode) la imatge d'uns llocs o unes accions.

Fan sonar els corns per despertar la idea d'una cacera. ¿Però per què ens suggereixen la caça les trompes? Si nosaltres no les hem oïdes mai, només que al teatre? ¿Quina relació íntima poden tenir les trompes amb el joc de la caça? Cap; només que el saber que era costum antic, que el gust de la tradició i d'una ostentació aristocràtica encara conserven en certes esferes — per cridar-se i fer-se senyal, els caçadors, en un temps quasi oblidat, i en mig d'unes boscúries que ja no hi són, i per perseguir unes alimanyes extingides. Són les trompes de mà, les trompes simples, els instruments que es fan servir per representar una cacera, perquè són l'evolució dels antics corns de banya dels primitius caçadors. Si la caça no fos ara una comèdia, és a dir, que no fos només que un record de les veritables caceres, les trompes també haurien acompanyat l'evolució, i avui s'usarien trompes cromàtiques, potser, o s'haurien canviat per altres instruments, o no se n'usaria cap; tot plegat tant és, perquè ni les trompes ni cap altre instrument tenen cap relació essencial amb les caceres.

I les trompetes, ¿per què semblen instruments guerrers? Perquè les porten les tropes per la facilitat de tocar-se caminant, i pel seu so vibrant i potent que fa sentir-se de lluny. Per això el so de les trompetes recorda l'aire militar, però per la mateixa raó el poden recordar els flautins que acompanyaven i acompanyen encara companyies de soldats; i les cornamuses; i les gralles dels antics exèrcits alarbs; i els violins dels regiments de la França del Rei Sol. ¿Quins són doncs, els instruments que tenen una íntima relació amb el sentiment guerrer?

Qualsevol diria que l'orgue es un instrument profundament religiós. No ho cregueu. L'orgue sembla religiós perquè sona en les esglésies. Es va portar a les grans catedrals perquè era l'instrument més adequat per omplir aquelles vastes naus i acompanyar el cor gegant del poble. De les catedrals, per imitació, s'ha portat a totes les esglésies i capelles. I s'ha ajuntat la idea del so de l'orgue amb el sentiment de la religiositat. però, en si, l'orgue és menys religiós que altres mitjans d'expressió musical. Una prova vivent la dóna Wagner en escriure el seu gran *Festival Sagrat* sense usar ni un sol acord d'orgue. La unció punyent que sap infiltrar en l'auditori durant les escenes cabdals de la *Consagració*, no l'aconsegueix ni amb l'orgue, ni tan sols imitant les seves sonoritats, sinó per altres mitjans d'expressió purament musical, que, aquests sí que tindran una essencial relació amb el sentiment religiós, amb el qual l'orgue només n'hi té per associació d'idees.

Altres exemples encara trobaríem d'aquestes relacions superficials. Valer-se'n per suggerir o descriure musicalment idees i escenes, és usar d'un procediment massa còmode i de poc valor estètic, que un artista que s'estimi (i valgui) evitarà d'utilitzar.

JAUME PAHISSA

Agència exclusiva per a la venda de
MIRADOR
Societat General Espanyola de Llibreria, S. A.
Barbarà, 16 Telèfon 12781
BARCELONA

Albiol G. i Riera, S. L.
Passeig de Gràcia, 42 - BARCELONA - Telèfon 15345

Quan vulgueu adquirir una màquina d'escriure consulteu-nos
Aquesta casa és absolutament formal
Màquines de totes marques: noves, reconstruïdes i d'ocasió
Taller ben muntat per a adobs i reconstruccions. Abonaments
Representants de l'atril "KOPI" i multicopistes "PERFECT"
D'UN 5 A UN 10 PER 100 DE DESCOMPTE PRESENTANT AQUEST ANUNCI

GRAN SASTRERIA LAIETANA
LA DEL RELLOTGE

ELEGANCIA - PROMPTITUD - ECONOMIA
Extens i variat assortit en les novetats que la moda imposa
Veritable i garantitzat tall americà
Trajos estam i fresc, a mida, des de . . 75 pessetes
Pantalons tennis a mida, des de. . . . 18 a 115 »
TALLADORS DE PRIMER ORDRE
40, VIA LAIETANA, 40
TELÈFON 12446

Un viatge ideal al volt de LES ILLES MEDES
amb visita a PALAMÓS
en la superba motonau INFANTA BEATRIZ 10.000 tones 2 hèlixs
Dia 15 d'agost. — Passatges i detalls: Viatges Blaus, Ramblа Santa Mònica, 15-17. Tel. 10803

(c) Ministerio de Cultura 2006

CINEMA I DISCOS

REPRESES

La més important represa de la setmana és sens dubte: *Beau Geste*. Justament a propósit del seu darrer film, *El capità Sorrell*, parlàvem amb elogi, en el número anterior, del seu autor: H. Brenon. Ara, doncs, serem breus.

Beau Geste fou en la penúltima temporada un gran èxit. Diguem ben merescut. Hi remarquem el que tothom ja va remarcar: es un film sense interès amorós, com diria Bernard Shaw. La qual cosa demostra que un

MARY BRIAND

enorme contingent de públic està disposat a interessar-se per altres històries que les eròtiques.

Beau Geste és un film d'ampla envergadura i realitzat amb puixança. Les escenes del desert que ens fan sentir l'asfixia, la pols i la temperatura tòrrida, són un èxit cinegràfic. Noah Beery hi fa una tasca imponent per la seva veracitat.

Les qualitats que apuntàvem a propòsit d'*El Capità Sorrell* es retroben ara aquí, particularment aquella llum mesurada i agradosa que banya totes les fotografies que componen el film.

Sense propaganda estrident, sense preocupacions transcendentals, la tasca de Brenon s'imposa com una de les més pures del cinema d'ara.

Important a tot ésser-ho també la represa de *La llei de l'hampa*, que fou per tots una de les sorpreses més fulminants de la temporada i imposà tot seguit el nom de von Stenberg.

Obra robusta i enèrgica avalorada amb una interpretació de primer ordre a la capdavantera de la qual cal situar G. Bancroft, *La llei de l'hampa* portava amb ella una alenada de sinceritat i sobretot d'originalitat.

Alguna que altra convenció eren a penes remarcades, acaparada la nostra atenció per l'absolut mestratge d'un *métier* arribat a una suprema consciéncia.

Tema expressament escollit per desenvolupar fórmules personals, ens apar com un simple pretext.

Rellamp no és pas una de les cintes més reeixides de Harold Lloyd.

Una certa lentitud paralitza l'interès i el dinamisme de la cinta. El títol semblava evocar quelcom de vertiginós; justament aquell moviment a què Harold ens té acostumats.

Naturalment que la vàlua dels elements de què Harold s'acompanya impedeixen que la cinta sigui una *llauna*.

En canvi *L'heroi del Riu* és una obra formosa que hom reveu de bon grat. El *scenario* hi és netament cinematogràfic de concepció i de realització. Hom assisteix al triomf de Buster que amb la seva passivitat, que és una confiança en la providència, té raó de l'adversitat de les coses i de les persones aliades.

L'huracà del final significa tota la filosofia de Buster Keaton i l'escena a casa el sombrerer és una de les més reeixides idees del film cómic.

No hem pogut veure *Hula*. La nostra consciència professional ens indica que devem aquesta aclaració al lector, car tenim entès que es tractava d'un film que sense ésser res de gros, no mereixia el silenci amb què ara ens obliguem envers ell.

En els cinemes populars, ha tornat a passar *El cavaller de l'amor*, la penúltima creació de King Vidor, on es pot veure i admirar les altes qualitats del famós director.

L'assumpte del film fa la desesperació de molta gent que no hi vol veure la ironia amb què es tractat. Al nostre entendre l'obra és una sàtira del film d'època i d'aventura; i l'autor juga amb el tema i es troba sempre el marge d'aquest.

Sigui el que sigui del que acabem de dir, resta la tasca de direcció, que és excellent.

J. PALAU.

RAMON BES & C.A

Maquinària, Tipus, Filetatge de bronze, Tintes y utillatge per les Arts Gràfiques

Agullers, 1, i Via Laietana, 4. BARCELONA

Telèfon 15524 - Apartat 896

Direcció telegràfica: DANIBES

PANORAMA

Mans

A la pàgina 157 i següents de la traducció catalana de l'obra de S. Zweig, *Vint-i-quatre hores de la vida d'una dona*, hom pot llegir un penetrant assaig de quiromància d'alt interès per als que ens preocupa la qüestió de l'expressió cinegràfica. No pas de quiromància en el sentit d'una revelació dels destins d'una persona per l'examen topogràfic de la mà, sinó més modestament, però també sens dubte més fecund, un estudi psicològic, quan els estats anímics es tradueixen en els moviments de la mà.

Hi ha en aquesta novella la indicació d'una escena a realitzar plenament en el cinema. L'autor tracta de penetrar en l'ànim dels jugadors mitjançant i sols per l'observació dels moviments de llurs mans posades en una taula de ruleta. Zweig pretén que tots els trasbalsos psicològics d'aquells jugadors tenen la seva repercussió nerviosa en les mans i que basta una lúcida observació d'aquestes per indagar les vicissituds de la sort en cada un dels jugadors.

Convençuts que el gest com a mitjà d'expressió pot donar de si, molt més del que en la vida quotidiana dóna, en la utilització de la paraula en restringeix la utilitat en la seva funció expressiva. En el cinema el gest no deu conèixer aquestes restriccions i per tant deu manifestar tota la riquesa de les seves potencialitats.

Convençuts també que vivim distrets en pel que fa a l'observació dels nostres consemblants i que el cinema educa en nosaltres aquesta facultat d'observar i entendre les més imperceptibles repercussions en els muscles dels sentiments.

Les pàgines esmentades de S. Zweig ens han remembrat també una escena de Lubitsch del seu film *La frivolitat d'una dama*, on tres estats psicològics successius netament distints, eren *vistos*, exclusivament per les contraccions d'una mà que era tot el que l'objectiu copsava del personatge

Lon Chaney al Rif

No a fer-hi la guerra, naturalment, sinó a fer-hi pellícules, perquè Lon Chaney en farà i no pas poques.

El comandant Pechkoff, d'origen rus, que conduí per molt de temps la Legió estrangera al Rif francès, de retorn a Amèrica escriví, com a fruit de la seva experiència bèllica, una novella, *El toc del clari*, que plagués als amos de la M. G. M. com a apta per a un bon negoci.

Tot seguit n'encarregaren la realització al conegut director John Mill, ja bregat en aquests assumptes i fet a rodar món i cobrar diners.

Per controlar i assegurar la veracitat de la realització John Mill s'endugué al Marroc

Una de les mil cares de LON CHANEY

el comandant Pechkoff, perquè, contràriament al que massa sovint es creu, els americans no són pas gent de fer les coses a la tum-tum i els agrada, ja que poden, rodejar-se de totes aquelles garanties tècniques que assegurin a les seves obres l'èxit arreu.

El film que n'ha sortit sembla ésser quelcom de remarcable. Lon Chaney hi fa el principal rol al costat de l'admirable Ernst Torrence.

L'assumpte és reduït, el que compta és l'evocació del món tumultuós de la legió estrangera, on es troben la gent més diversa que un mateix fet uneix en aquesta existència violenta i dolorosa.

Esperem que aquest film sobre la legió estrangera ens plaurà, cosa un xic difícil si es té en compte que l'assumpte ha inspirat mantes pellícules, algunes d'elles notables. Recordem si no: *Beau Geste*, *La legió estrangera*, *Beau Sabreur* i *Legionaris*.

Aclarim que el retrat que donem aquí, si bé és de Lon Chaney — no falla —, no té res a veure amb el film en qüestió; és extret d'un film anterior que es deia *La sang mana*, títol discutible per cert; el que no és discutible és que Lon Chaney no té cap ull de vidre i en canvi té molta pupilla.

J. P.

Valoració del gest

Els matisos més sorprenents de la nostra natura afectiva, l'objectiu permet expressar-los gràcies a la seva movilitat i plasticitat creixent. Aproximant-se, i engrandint per tant, explorant l'individu, ens sorprèn i fixa el detall més imperceptible, els més petits moviments del rostre.

No cal, però, restringir al rostre humà l'expressió cinegràfica. Per bé que ell sigui primordial, el gest té aquí també una singular importància.

Independent de la fisionomia, separat d'ella, el gest traeix eloqüentment l'ànima. Per la sola inflexió del cos, la crispació de la mà, el tremolor d'una espatlla, sabem, a munt el cobrellit que conserva una camèlia, evoca més intensament per la seva sobtada inèrcia la mort, que no pas ho farien les terribles expressions d'un rostre en agonia. Almenys és una realització més poètica.

Alguns actors, per altra part, són esdevinguts mestres en aquest art de l'expressió per mitjà del gest.

Sabeu una artista d'una fantasia més pintoresca que Betty Bronson? Les seves mans, les seves cames, el mateix que les seves espatlles, diuen la joia del riure i la gaia joventut tan bé com el seu riure d'infant! Prou bé ho saben realitzadors com Herbert Brenon i Malcolm Saint Clair, que es com-

Una escena de «D'home a home», obra mestra de l'expressió gesticulatòria

desgrat de l'heroi, l'agitació que el domina.

J. Epstein, A. Gance, L'Herbier, René Clair, els recursos tècnics dels quals recolzen en les recerques més delicades, saben i comprenen el gest i la seva bellesa expressiva.

D. W. Griffith, que posseeix la ciéncia de l'expressió, empra el gest amb habilitat excepcional; els seus duos amorosos avui encara no coneixen parió, malgrat que algú els cregui en decadència; els seus herois, molts cops movent-se d'espatlles a l'objectiu, no per això són menys eloqüents, tot al contrari, les més lleugeres oscilacions del sentiment que neix, les seves actituds, ara esllanguides, ara enèrgiques, les signifiquen puixantment.

Alguns actes violents, la imatge directa dels quals, per massa realística, perjudicaria l'economia general de l'obra, són a voltes tractades amb tacte, ço que fa possible el valor de suggestió del gest. Així, per exemple, l'escena del crim en *Variété*, on no veiem l'escena, però n'endevinem la marxa i desenllaç, per mitjà de la crispació de les mans i al final el rostre amb la mirada de Jannings, que sol emergeix del baix de la pantalla.

Excellent també, si bé en una altra atmosfera, és la mort de Margarida Gautier filmada per Fred Niblo; aquella sola mà daplauen a fixar l'objectiu damunt aquestes cames alhora calmes, impacients, melancòliques i bellugadisses o damunt les seves espatlles insolents ensems que castes.

Lillian Gish, en digna alumna de D. W. Griffith, expressa amb una puixança fins ara no superada, tots e's sentiments humans pels moviments del cos, tant com per la movilitat del rostre.

Els excessos de joia, les angoixes, la melangia amorosa, el terror, la pregària, l'espera, són traduïts per una sèrie de menuts gestos, de tendres vibracions, de curses inquietes, que ens commouen pregonament.

En fi, qui no reconeixeria a Charlie Chaplin en els seus ja llegendaris peus! Sap ell donar-los totes les expressions, des de la de folla alegria a la més abatuda. Les seves mans no cal dir com són aptes a una perpètua invenció pintoresca i encisadora.

Al mateix temps que és el més gran mestre de l'expressió cinegràfica en general, Chaplin és també i sens dubte, per la mateixa raó, el mestre de l'expressió pel gest. No ens ilusionem; aquella espontaneïtat del seu gest no és sinó fruit d'una pacient observació. Espontaneïtat només aparent.

El mateix es podria dir de tots els altres mitjans d'expressió cinegràfica.

M. ALBY

Ja ho sabeu...

— que Maurice Chevalier, que havíem sentit a l'enderrocat Eldorado, es farà ara sentir al Coliseum? Poc ho podíem preveure fa un parell d'anys. El cinema a poc a poc devora els espectacles diversos.

— que Von Stroheim treballa com a actor sota la direcció de G. Fritzmaurice?

— que G. Bancroft acaba de tenir un altre triomf en el nou film parlant *El llop de Wall Street*? Es tracta d'un film sobre la borsa. Recordem que la darrera obra de Marcel L'Herbier comporta un *scenario* semblant.

— que Brigitte Helm treballa actualment amb Turjanski, autor de films *artístics* com *Volga, Volga*!?

— que Mary Pickford i Douglas Fairbanks treballaran junts en un film en colors tret d'una obra de Shakespeare?

— que John Gilbert filmarà *Romeu i Julieta* amb Norma Shearer?

— que Conrad Veidt serà el protagonista del nou film d'Abel Gance, titulat *La fi del món*?

El que fa Lars Hanson

Lars Hanson, que en el països nòrdics és considerat com el més gran actor dramàtic, és ara Elstree (residència de la BIP), contractat per fer el primer paper en el film *The Informer*, film extret d'una novella de Liam O'Flaherty sobre la vida irlandesa.

Aquesta novella té per escenari els barris baixos de Dublin, i per protagonista principal, un confident en contacte amb els medis revolucionaris, de la venjança dels quals no pot escapar finalment.

El director del film és no menys que el Dr. Arthur Robinson, a qui devem ja *L'últim vals* i *Manon Lescaut*.

Lars Hanson diu que està encantat del seu paper; firma que «es tracta no sols d'una història admirable i d'un gran paper a interpretar, sinó que, a més o més, la idea directriu i l'atmosfera són inèdites».

Lars Hanson fa més d'un metre vuitanta; tothom coneix el seu cabell ondulat; els seus ulls clars. Els seus millors films són, per ara, *La llegenda de Gosta Berling*, *El dimoni i la carn*, *El vent*, *La dona marcada* i *El cant del presoner*.

VIATGES MARSANS, S. A.

Rambla Canaletes, 2 i 4 - BARCELONA

Bitllets de Ferrocarrils Nacionals i Estrangers

Passatges marítims i aèris - Viatges a "Forfait"

Excursions acompanyades - Peregrinacions, etc.

Informes i Pressupostos gratis

DISCOS

Qualsevol temporada d'òpera no pot estar mancada d'una representació wagneriana. Igualment, a cada catàleg dels editors de discos hi ha d'haver també un fragment o altre de qualsevol òpera de Wagner; i això que aquestes obres es presten poc a trobar fragments que en encabir-se en un disc, no hi perdin molt del seu caràcter, car a la música wagneriana són pocs els fragments, especialment vocals, dels quals sigui factible una audició fragmentària. Sortosament, aquest Cant de la forja de l'espasa, del *Siegfrid*, té per ell mateix un valor individual, i en el qual, amb la seva audició isolada de la resta de l'obra, pot copsar-se aquell sentit optimista, gairebé ètic i mitològic que té la tercera jornada de la Tetralogia. En canvi, el revés del disc que enregistra bona part de l'escena de la selva del segon acte de la mateixa obra, queda interromput sobtadament en mig d'un tema i per això perd molt del seu valor. El tenor Laubenthal que canta aqueixos fragments amb l'Orquestra de l'Opera Nacional de Berlín, dóna potser massa expressió, la qual cosa no és un defecte al primer fragment, però sí a l'altre, en què el seu paper és més declamatori.

Txaliapin té una veu i unes aptituds per a donar efectes dramàtics. En els poemes de Schubert *La mort de la donzella* i *L'espectre* aconsegueix tota l'expressió tràgica que pot donar sempre la seva veu ampla i profunda, i és que aquest cantant, quan no és a l'escena, no sent la necessitat de l'efectisme, que en altres ocasions tant l'empitjora.

Un disc de *Lucia* ens porta l'enterniment de la lírica italiana, que es manifesta ara tan desesperat com més tard amb els seus companys Ernani, Rodolfo, Cavaradossi, etcètera, etc. Donizetti, el pròdig músic de Bergamo, autor de més de cent òperes, no va plànyer mai amb facilitats els cantants per a donar-los mitjans de lluiment, per tal de poder donar sortida a les seves nombroses obres. En aquesta escena final de *Lucia* que es porta ara al disc després d'haver-ho fet altres vegades, Donizetti va voler donar una nota patètica que el tenor Beniamino Gigli s'encarregà d'extremar amb els seus gemecs. I és llàstima, per a la seva veu, potenta i clara.

A poc a poc la totalitat de les més famoses àries de sopran de les òperes de Mozart són portades al disc per la senyora Schumann. Bo i no gaudir d'una excessiva amplada de veu, que se'n ressent més a les notes baixes, la seva elegància d'expressió la fa una de les millors intèrprets de les obres de Mozart. Ara ens ha donat una molt coneguda ària de les *Noces* i una altra de *Il Re Pastore*, que és una meravella de sentit dramàtic.

Després de Mozart, resulta planer parlar de Haydn. D'aquest músic deia un compositor vienès del seu temps, que comparava les composicions de Mozart a una tabaquera d'or feta a París, i les de Haydn a una tabaquera manufacturada a Londres. I és que les obres d'aquest autor, d'una perfecció i soltura de forma, de vegades no gaudeixen de massa intensitat d'expressió i tenen poca emotivitat; això sí les seves obres són sempre elegants de forma i d'una construcció acabada, com s'escau en aquest quartet en re menor. El quartet de corda Elman fa senyalar massa la part que toca l'instrumentista que dóna el nom a l'agrupació, amb tot i comptar amb altres concertistes de tant de mèrit com el violoncelista americà H. Britt. Sortosament és de les obres en què la part de solista és prou destacada perquè hi sigui escaient.

La guitarra, fora de les obres d'alguns grans artistes d'aquest instrument: Sort, Tàrrega i altres autors moderns, té gairebé tot el seu repertori compost a base d'excellents transcripcions i que especialment les d'autors dels segles XVII i XVIII, d'obres escrites en la seva forma original per al clavicembal, enlloc no van millor com a la guitarra, per la seva similitud de timbres i sons. El guitarrista Segovia omple tot un disc amb obres de Bach, amb una cara un preludi i *Alemanya* i a l'inrevés una fuga molt coneguda, però sempre admirada.

El carillon de Loughborough podrà fer molt efecte, però en el disc resulta una disbauxa de sonoritats, que fan del tot impossible apreciar la romança de Mendelssohn que ha volgut tocar el senyor W. E. Jordan. Les seves ressonàncies estrepitoses no caben dintre d'un disc, encara que aquest sigui de bona fabricació.

J. G.

* * *

Siegfrid (Wagner). Escena de la forja de l'espasa, acte primer. R. Laubenthal i Orquestra de l'Opera de Berlin. Companyia del Gramòfon, AB 425.

Siegfrid (Wagner). Escena de la selva, acte segon, id. id.

La mort de la donzella (Schubert). F. Chaliapine. Companyia del Gramòfon, DB 1184.

L'espectre (Schubert). Id. id.

Lucia di Lammermoor. Giusto Cielo! Rispondete, acte IV. Donizetti.

Lucia di Lammermoor. Tu che a Dio spiegasti, acte IV. Donizetti. Companyia del Gramòfon, DB 1229.

Le Nozze di Figaro (Mozart). Deh vieni, non tardar. E. Schumann. Companyia del Gramòfon, AB 424.

Il Re Pastore (Mozart). Haydn. Cuarteto de cuerda Elman. Companyia del Gramòfon, DB 1146 i 1147.

Preludi i alemanya (Bach). A. Segovia. Companyia del Gramòfon, AB 429.

Fuga (Bach). Id. id. id.

Cançó de primavera (Mendelssohn). W. E. Jordan, al Carillon de Loughborough. Companyia del Gramòfon, AE 2573.

Dansa camperola en sol menor (Newton). Id. id.

(c) Ministerio de Cultura 2006

DE LES ARTS

Lord Elgin, reivindicat

Sempre ens havia semblat que no fou pas una acció tan dolenta com se'ns ha volgut fer creure repetides vegades, la de Lord Elgin, ambaixador de S. M. Britànica a Turquia a començos del segle passat, quan, després d'haver obtingut de la Sublim Porta el permís d'arrencar i emportar-se bona part dels frisos del Partenon, va posar mans a l'obra — 1801 - 1803 — i trameté a Londres tot el que va poder.

Sempre havíem trobat injustes i exageradíssimes les qualificacions que aquest acte reporta al trempat ambaixador — qui, dit l'ocasió: l'*Illustrated London News* ha publicat enfrontades un grapat de fotografies de l'«abans» i del «després», o sigui: dels motllos trets per Lord Elgin en 1801 i les tretes darrerament por Herr Hese, documents que per si sols són el més eloqüent argument en pro de l'«elginisme» i la més completa reivindicació del nom de Lord Elgin. En aquestes fotografies es pot considerar la terrible destroça que han sofert des d'aleshores fins ara aquelles escultures i la seva visió ens fa agrair de tot cor al bescantat ambaixador la seva «depredació».

Fragment del fris del Partenon segons el motlle en guix tret en 1801

Estat del mateix fragment en l'actualitat

sigui de passada, no hi va perdre pas massa —, i el nom d'«elgenisme» aplicat d'una manera dura i bon tros sense discerniment a tot cas d'una obra que per una o altra causa sortia del país, i fins de' lloc, que la vegé néixer.

Poc es podia pensar Lord Elgin que el seu nom serviria des d'aleshores per repenjar les jeremiades de tots aquells sentimentalassos que, per bé que deixant esfondrar tot llur patrimoni artístic, arqueològic i monumental, s'esgarrifen i s'esquincen desesperadament les vestidures davant l'emigració de qualsevol obra cap a països que la saben valorar i estimar com es mereix.

És, però, ben digne de notar que tots aquests planys que hem sentit tan sovint pervenen sempre — *et pour cause*! — de la

Part de la processó de les Panatenees tal com Lord Elgin l'emmotllà

L'obra de 128 anys sobre la processó de les Panatenees

gent d'aquells països deixats de la mà de Déu molt més a prop d'ésser «elginitzats» que no pas capaços d'«elginitzar» ningú. Nosaltres, que desitjaríem per a la nostra pàtria una antipatia tan gran como la que inspiren els «elginitzadors» i no la simpatia —quasi bé la darrera cosa que es pot negar a un captaire — que desperten els «elginitzats», érem ben lluny de considerar la feta de Lord Elgin — i menys tenint en compte les circumstàncies que hi concorreren i la situació llavors dels dos països — sota la mateixa llum que els seus bescantadors, encara que vèiem que, desgraciadament, a casa nostra érem força més uns possibles subjectes per haver de sofrir una «elginització» o altra que no uns probables agents per poder practicar-la. Crèiem que, lluny per lluny, per un ciutadà corrent d'Europa sempre és més a la vora Londres que Atenes, i que, per altra banda, sempre estaríem segurs de poder contemplar al *British Museum* els frisos del Partenon — per bé que el lloc no fos tan avinent per fer-hi fantasies coreogràfiques —, mentre que al Partenon mateix era ben possible que ben aviat no en poguéssim veure tros ni bocí.

En aquest darrer punt els esdeveniments han vingut desgraciadament a corroborar les nostres impressions.

Qui sap si fou tement el mal nom que li cauria a sobre i per procurar una més o menys llunyana reparació a la seva memòria — el més segur és que no hi pensés pas gens —, que Lord Elgin tragué emmotllats de tot el que no es va poder emportar, motllos que a Londres completen avui la sèrie junt amb els originals que hi trameté. I és de suposar que davant l'increment i la bona fortuna que aconseguí la nova paraula d'«elginisme», els bons insulars devien tenir moltes ganes de rehabilitar el nom del seu antic ambaixador.

L'avinentesa d'aquesta rehabilitació s'ha fet esperar cent vint-i-vuit anys, però per fi s'ha presentat. N'ha estat torsimany Herr Waler Hese, un jove fotògraf agregat de l'Institut Arqueològic Alemany d'Atenes, el qual, aprofitant les bastides que hi ha muntades actualment al Partenon per tal de restaurar-lo una mica — que prou li convenia —, ha pogut fotografiar ortogonalment els trossos d'escultura que hi queden.

I no cal dir que a Anglaterra hom s'ha apressat a treure tot el partit possible de

Ara, els pintoresques néts d'Homer s'han espantat de bo de bo, i vacillant entre el transportar els malmenats frisos a un museu, amb el consegüent perill d'esmicolament, o — segons proposta del Sr. Balanos, l'arquitecte encarregat de la restauració — el collocar al damunt d'aquelles escultures, sense tocar-les d'on són, unes vitrines — meravellosa idea! —, s'han decidit de moment a aplicar-hi un arrebossat impermeable en les esquerdes i a refer en marbre el parapet protector per deixar-lo tal com era abans de l'explossió de 1687 pel desgraciat encert dels canons de la flota de Morosini.

No hi ha dubte que encara ha d'haver-hi qui no s'haurà convençut que val més una «profanació» o un «robatori» intelligent i respectuós que no deixar enrunar-se i perdre's totalment coses que són patrimoni de tots el homes i no de ningú en particular, per una superstició tradicionalista, les més de les vegades purament superficial. De totes maneres, heus ací Lord Elgin plenament rehabilitat pel curs dels esdeveniments.

Moltíssimes vegades hem tingut ocasió de pensar davant les evidents proves de descurança, i de maltracte i tot, per part dels posseïdors de moltíssimes coses ofertes a la nostra admiració, en els benifets que reportaria a tothom un «elginisme» ben administrat que poguéssim exercir, a l'exemple del que posà en pràctica la nostra antiga Junta de Museus — amb grans esgarips i planys del sensibles *pintoresquistes* — amb les pintures romàniques que s'anaven escrostonant de mica en mica i de grapat en grapat i que si no hagués estat la gestió d'aquella Junta, avui qui sap on serien ni si tan sols en quedaria la més petita engruna.

JOAN CORTES I VIDAL

Amics de l'Art Vell

Ja sou d'aquesta benemèrita associació? Penseu, amic lector, en l'obra important que podria fer-se si comptés amb l'ajuda de tots els qui estimen el nostre patrimoni artístic i entre els quals, a ben segur, hi sou vós; però, potser, encara no us hi heu inscrit. No espereu, doncs, un altre dia; avui mateix aneu al domicili de l'entitat: Paradís, 10, que és el local del Centre Excursionista de Catalunya, a inscriure-us, i així aportareu el vostre concurs a una obra benefactora. La conveniència d'aquesta entitat esdevenia cada dia més apremiant. Cal, doncs, ara que comença a iniciar la seva gestió, contribuir-hi amb tot l'entusiasme. I la millor manera de demostrar-ho és anar al carrer del Paradís, 10, i signar el butlletí d'inscripció.

COMENTARIS DE L'EXPOSICIÓ

II

T'invito, lector amic, a donar una volta per l'Exposició, cosa que segurament ja hauràs fet com també deus haver-te'n ja format el corresponent judici. Sigui com sigui, si t'interessa conèixer una altra opinió — referent, només, a la part plàstica del nostre certamen — et prego que continuïs.

Començarem, doncs, per l'entrada de la

Plaça d'Espanya.

Els quatre hotels d'aquesta plaça solucionen eficaçment el problema urbanístic del lloc. Per resoldre aquest problema hi havia algunes dificultats d'emplaçament que l'arquitecte Nicolau M.ª Rubió i Tudurí ha vençut amb una afinada simplicitat d'elements.

Situant-nos davant l'hotel central núm. 1, veurem que la massa de la Plaça de braus d'una banda està compensada pels hotels núms. 2 i 4 de l'altre costat, els quals són — com les Arenes — més baixos que l'hotel central; hi ha, per tant, una mateixa fuga visual a cada costat.

Les dues construccions de planta baixa anexes a les Arenes i a l'hotel núm. 2 regularitzen convenientment la planta guerxa de la plaça, situant, al mateix temps, a segon terme el casal de l'espectacle enterbolidor de la seda, els mantons, «las broncas», els budells i altres vísceres.

Una altra troballa encertada és la mateixa horitzontalitat de motllura final de la planta baixa en tots els quatre hotels, per així començar al mateix nivell la part de façana superior del maó. Per a subsistir aquesta horitzontalitat en l'hotel núm. 4 — situat més baix que els altres — hi ha un entresol que compensa visualment el desnivell i per damunt del qual continua l'edifici a la mateixa altura general.

La fisonomia d'aquests hotels és agradable; assenyala un dels variats camins que es poden seguir per a renovar l'expressió arquitectònica sense apartar-se de la ruta tradicional; tot és qüestió d'escolar la sensibilitat i en aquest sentit, Rubió i Tudurí ha donat proves d'haver passat per la pedra.

He parlat amb gent que es queixa de la pobresa ornamental d'aquests edificis. Es natural!, hi ha tanta mena de riquesa «decorativa» en les façanes de Barcelona, que molts resten decepcionats quan — com en aquest cas — hom fa dissabte de garlandes.

Una cosa equivocada hi ha — al meu entendre — en l'admirable hotel central: la gran torre del rellotge. I no pas per la forma — en això no hi ha res a dir —, sinó en la situació. Situats en qualsevol lloc de la plaça d'Espanya tampoc hi ha res a dir, però si aneu passejant amunt fins el mirador del Palau Nacional, en qualsevol indret que us tombeu, la presència d'aquesta torre accentua visualment la irregularitat de la plaça en no estar situada en la prolongació de l'eix central de l'avinguda; asimetria, a més a més, acusada per les referències de les dues grans torres d'entrada a l'Exposició.

Del monumental monument que a hores d'ara s'està terminant al mig de la plaça, més valdria no parlar-ne fins que fos del tot acabat, ja que cada dia li surten coses noves... i qui sap com acabarà. De totes maneres hom ja pot constatar algunes realitats: En dies d'exuberant circulació els vehicles queden estacionats i al mig de la plaça hi ha una superfície d'uns vint metres de diàmetre destinada a la fantasia escultòrica, la qual — per les mostres que van apareixent — no mereix pas una despesa d'espai tan important. I, per altra banda, la concepció de fer un monument que tingui una planta de triangle equilàter curvilini amb una columna a cada vèrtex és força acceptable i àdhuc de graciosa originalitat, però si en aquesta originària concepció es continua complicant i farcint amb llumeneres, escultures i altres simbolismes, i aquestes escultures no tenen cap interès, aleshores, cal convenir que aquella brillant concepció ha estat malaguanyada.

L'entrada de l'Exposició: dues admirables torres i un palau porticat a cada banda. Ho trobem molt ben pensat. Les dues torres — projecte de l'arquitecte Ramon Raventós — són de les coses més reeixides del certamen. Recorden, evidentment el *campanile* de Venècia: semblant fisonomia, les mateixes arquacions de dalt a baix a les quatre façanes i el mateix acabament piramidal; però això no vol dir que sigui un plagi, car és — i ben afinada — una assimilació. Per dir-ho breument: Raventós ha catalanitzat dignament una solució italiana.

La Plaça d'Espanya

El motiu d'aquestes torres és monumentalitzar l'avinguda principal; des d'aquest punt de vista, compleixen llur finalitat amb més encert que les desaparegudes quatre columnes.

Dijous vinent comprarem l'entrada i continuarem la ressenya.

MÀRIUS GIFREDA

El gravat de la setmena passada corresponia al Palau de les Arts Gràfiques, per compte del de l'Agricultura, com sortí retolat. Per més que el lector ja se'n devia adonar, li preguem que ens dispensin aquest *lapsus* i ens plau fer la rectificació perquè, a cada u el que sigui seu.

FAIANÇA CATALA
VIDUA DE SANTIAGO SEGURA
Extens assortit en serveis per a te.
Vaixelles i Cristal·leries
PRESENTACIÓ EXQUISIDA
Corts, 615 — BARCELONA

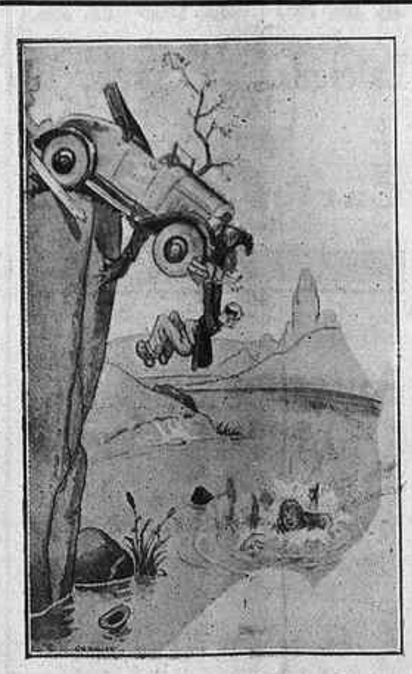

— Com està l'aigua, Isabel?

(*Life.*)

El campió. — Mira'm d'una manera més furiosa i rondina de baix en baix. ¿Que no te'n recordes que fem un combat aferrissat?

(*Life.*)

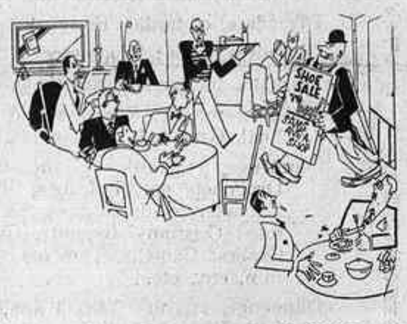

— Perdoni. ¿És aquí el Publi-Club?

(*Life.*)

BALL DE MASCARES ALS ESTATS UNITS

— De què aneu?
— De Lluís XVI.
— I ca, el que va de Lluís XVI sóc jo!

(*Life.*)

MOBILIARI D'ART
BUSQUETS
Decorador, mestre ebenista i tapisser. Objectes d'art i de fantasia per a obsequis. Sales d'Exposicions de Belles Arts.
Passeig de Gràcia, 36. Telèfon 16285
BARCELONA

Concurs de MIRADOR

Quines cinc persones voldríeu veure dintre el "Tubo de la Risa"

1 .....
2 .....
3 .....
4 .....
5 .....

(Nom del votant)

Vegi's les Bases del concurs en la pàgina 3

(c) Ministerio de Cultura 2006

Exposició Internacional de Barcelona

Oberta fins a les dues de la matinada

Cada dia el públic podrà admirar, fins a les nou de la nit, les instal·lacions industrials, tant estrangeres com nacionals, en els diversos palaus de l'Exposició.

Queden posats a la venda el Catàleg i la Guia de l'Exposició, on el públic trobarà tots els detalls per a visitar-la.

La secció de l'Art Antic del Palau Nacional i Palau de l'Art Modern estaran oberts al públic cada dia, de deu a una del matí i de quatre a set de la tarda, sempre que no hi tingui lloc cap festival.

Palau Nacional

ENTRADA AL MATÍ . . . . . GRATIS
ENTRADA A LA TARDA . . . . . 0'50 PTES.

GRAN PARC D'ATRACCIONS

AVUI I CADA DIA, LA SENSACIONAL ATRACCIÓ

EL BALON INFERNAL

Roserar - Miramar - Poble Oriental
Font del Gat

SECCIÓ JAPONESA AL PALAU ALFONS XIII
VENDA D'ARTICLES JAPONESOS

Poble Espanyol

FESTA MAJOR

Avui, dijous, 8, tarda: Festa infantil, Drac i dragonets, Cuca fera i Cucaferetes, Mulassa, Gegants, Nans, Gralles, Música, Comparses, Pallassos, Cucanyes, Enlairament de bombes, Balls típics, Focs japonesos, Presents als nens, Camells, etc., etc.

Avui, dijous, 8, nit: Grandiós concurs de mantons de Manila, amb premis en metàllic: Primer premi, 1.000 pessetes; segon premi, 500 pessetes; tercer premi, 250 pessetes.

Divendres, 9, tarda: Festes de barri als carrers del poble.

Divendres 9, nit: Sopar especial a l'envelat (dia de moda).

Dissabte, 10, tarda: Atraccions, Varietats

Dissabte, 10, nit: Representació de *La Verbena de la Paloma*. Com a final, Gran ball de mantons.

Diumenge, 11, tarda: Grandiosa cavalcada. Presentació del Drac i Dragonets de Vilafranca, Els Xiquets de Valls, La Cucafera i Cuqueferetes de Tortosa, La Mulassa i el Drac de Vilanova, Moros i Cristians, Gegants, Caps grossos, Balls típics, Comparses, Gralles, Camells, Tambors, Cornetes, Músiques, Cavalls, La Patum, etc., etc.

Diumenge, 11, nit: Com a final de festes, Extraordinari ball de confetti, Festes populars.

Cada dia, llevat dels Divendres, des de les nou de la nit, l'entrada al recinte de l'Exposició serà d'UNA pesseta. Entrada de cotxes, DUES pessetes

IMPORTANT: Queda SUSPESA fins a nou avís la venda de Carnets i Abonaments d'entrada a l'Exposició.

Les entrades al recinte de l'Exposició sofreixen un augment d'un cinc per cent per impost de «Protecció a la Infància».

Queda terminantment prohibit l'accés al recinte de l'Exposició amb paquets i cistelles

Palau de Projeccions

AVUI DIJOUS, dia 8, nit, a un quart d'onze en punt

Cinquè Concert Simfònic Popular per la Banda Municipal de Barcelona

Director: MESTRE LAMOTE DE GRIGNON

PROGRAMA

I

P. TSCHAIKOWSKY . . . . . *Simfonia patètica* (1)
I. Lento. Allegro
II. Allegretto
III. Largo expressivo.
IV. Allegro vivace

II

SAINT-SAENS . . . . . *Phaeton*, Poema simfònic (2)
ALBÉNIZ - LAMOTE DE GRIGNON . . . *a*) Corpus a Sevilla
b) Albaicín, d'*Ibèria*
PAU CASALS. . . . . *Festivola*, Sardana
WEBER . . . . . *Der Freischutz*, Obertura (3)

(1) Instrumentada per a orquestra de vent pel mestre N'Emili Vega, director de la Banda del Reial Cos de Guàrdies Alabarders.
(2) Instrumentada per a orquestra de vent pel mestre Lamote de Grignon.
(3) Instrumentada per a orquestra per En Ricard Lamote de Grignon.

ES PROHIBEIX LA CIRCULACIÓ PER LA SALA DURANT EL CONCERT

Es recomana a tots els senyors concurrents el més absolut silenci durant el concert, per mutu respecte i pel prestigi de la nostra ciutat.

Les persones que no compleixin aquest deure seran invitades a retirar-se de la sala.

AIGUA DE ROCALLAURA

La deu més rica del món

Si vosté pateix d'**Albuminúria, Litiàsis úrica (mal de pedra), Bronquitis parenquimatoses, Nefritis crònica,** es curarà radicalment amb

AIGUA DE ROCALLAURA

S'expèn
amb ampolles de litre i de mig litre
i en garrafons de vuit litres

Distribuidors generals
FORTUNY, S. A.
CARRER HOSPITAL, 32, Y SALMERÓN, 133

MATA: Moscas, Mosquitos, Polilla, Chinches, Cucarachas, Hormigas, Pulgas

Anunciar
a
MIRADOR
és donar a conèixer un producte per tot Catalunya

AFISA

Laietana, 18, pral., B

Director
Carles Ossorio

Autoritzacions per a noves indústries

Noves instal·lacions canvis i trasllats

Certificats de productor nacional

Expedients de protecció de l'Estat

Representant especial a MADRID

Contribució industrial territorial, utilitats

SUBSCRIVIU-VOS A LA

GASETA DE LES ARTS

DIRECTOR: Màrius Gifreda
ART ANTIC: Joaquim Folch i Torres
ART MODERN: Rafael Benet

ABONAMENT

Un any: Barcelona, **17** ptes. — Península, **18** ptes.
Un trimestre: Barcelona, **6** ptes. — Península, **6'50** ptes.

Redacció i Administració: VIA LAYETANA, 37 - BARCELONA

Societat Espanyola de Carburs Metàl·lics

Correus: Apartat 190
Teleg.: "CARBUROS"
Mallorca, 234
BARCELONA
Telèfon 73013

CARBUR DE CALCI, Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) :: OXIGEN 99 % DE PURESA, Fàbriques a Barcelona i València :: ACETILEN DISOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid i València :: FERRO MAGNESI i FERRO-SILICI :: SOCARRIMAT i SECAT de fils i pesses seda, cotó i altres teixits :: CALEFACCIÓ INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica :: GENERADORS, BUFADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

Pressupostos, estudis, consultes i assaigs, gratis

"BABY-LAX"

El millor Laxant-Purgant

Subscriviu-vos a **MIRADOR**

SETMANARI CATALÀ

Pelai, 62. - BARCELONA

BUTLLETÍ DE SUBSCRIPCIÓ

En .....

que viu a .....

carrer ..... *n.º* ..... *se subscriu a* **MIRADOR**

pel preu fixat de **2'50 ptes.** *trimestre.*

..... *de* ..... *de 19*.....

Signatura

IMP. LA NEOTIPIA
RBLA CATALUNYA, 116 - BARCELONA

(c) Ministerio de Cultura 2006